

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

ALTERNATİF MEDYADA FARKLI BİR BOYUT: 4CHAN.ORG ÖRNEĞİ*

A DIFFERENT DIMENSION IN THE ALTERNATIVE MEDIA: EXAMPLE OF 4CHAN.ORG

Arş. Gör. Hasan RENÇBER¹

Prof. Dr. Ümit ARKLAN²

ÖZ

İnsan istek ve fikirlerinin giderek çeşitlendiği günümüzde, medya araçları toplumlara karşı çeşitli sorumluluklar taşımaktadır. Kamuyu bilgilendirmek başta olmak üzere birçok görev üstlenen medyanın toplumun her kesiminden bireylere bir bütün olarak kapsayıcı bir şekilde hitap etmesi mümkün olmamaktadır. Bu nedenle, söz konusu eksikliği giderme amacı taşıyan alternatif medya mecralarına ihtiyaç duyulmakta ve bu platformlar yeni medya teknolojilerinin de yardımıyla giderek daha fazla görülmekte, etkinlik kazanmaktadır. Yeni medya ortamında varlığını sürdüren alternatif mecralardan biri olan 4chan.org isimli web sitesi, çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Site, taşıdığı nitelikler ve diğer ana akım / alternatif medya mecralarından farklılıkları sebebiyle, uluslararası alan yazında sıkça çalışmalara konu olmaktadır. Birçok eserde kendine yer bulan 4chan.org'u, yerli literatüre kazandırma amacındaki çalışmada, sitenin varoluşundaki temel kavramlar olan alternatif medya ve anonimlik kavramsal düzeyde incelenmiş, kullanım pratikleri bağlamında örneklendirmelere başvurulmuştur. Betimsel ve içerik analizi yöntemlerinin tercih edildiği çalışmada, 4chan.org'un literatürde yer alan alternatif medya tanımlarıyla benzer nitelikler taşımasının yanı sıra, kavramın genişletilmesine de yardımcı olacak bir karakterde olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, sitenin alternatif medya mecralarından biri olmakla birlikte, farklı bir boyut olarak da değerlendirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Medya, Alternatif Medya, 4chan.org, Anonimlik.

JEL Sınıflandırma Kodları: D83, L82.

ABSTRACT

In today's world where human wishes and ideas vary more and more each passing day, media tools bear several responsibilities against communities. Informing public being the first aim among others, it's not possible for the media which upholds a great deal of tasks to reach every member of the society inclusively. For this reason, it is needed to obtain alternative media tools which aim to solve the mentioned drawbacks and these platforms, with the help of new media technologies, are witnessed more often increasingly; obtaining efficiency. The website named 4chan.org, generates the main topic of this study. The website, becomes the topic for the international literature much often. In the study which has the aim of adding 4chan.org, a website included in various studies, to the local literature, the main concepts in creation of the website, alternative media and anonymity issue is

* Bu çalışma 5049-YL1-17 nolu proje ile Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen "Alternatif Medyada Farklı Bir Boyut: 4chan.org Örneği" isimli yüksek lisans tezinin bazı değişiklikler yapılarak makale biçimine dönüştürülmüş halidir.

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, hasanrencber@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5690-9094>

² Süleyman Demirel Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, umitarklan@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0066-3122>

examined conceptually and exemplification is applied to show its practical use. In the study in which descriptive and content analyses are preferred, along with the fact that 4chan.org have same properties which have similar criteria to the concept of alternative media, it's also been seen that it has characteristics which could help expand the concept. In this context, it's concluded that, coupled with the fact that the website is another alternative media platform, it can also be considered as a completely different aspect.

Keywords: New Media, Alternative Media, 4chan.org, Anonymity.

JEL Classification Codes: D83, L82.

1. GİRİŞ

Medya kavramı, insan hayatına girdiği günden bu yana gündelik yaşama giderek artan ölçüde sirayet etmiş, haber almak temel gereksinimlerden biri haline gelmiştir. Tarihin değişik dönemlerinde farklı formatlarda hayata dâhil olan medya araçları da yaşanan teknik ve teknolojik gelişmeler ile toplumsal dönüşümlerle eş güdümlü biçimde değişimler ve dönüşümler geçirmiştir.

Bu bağlamda, iletişim bilimleri de çeşitlilik arz eden medya mecralarını temel çalışmalarından biri olarak görmüş, geçmişten günümüze yapılan birçok yayında çeşitli kitle iletişim araçlarını incelemelere tabi tutmuştur. Bu çalışmanın öncelikli amacı da bu bilgi birikimine farklı bir platformu betimleyip değerlendirerek katkıda bulunmaktır. Çalışmanın bir diğer amacı ise, alternatif medya kavramının literatürdeki tanımlamalarının, bu kapsama dâhil bir medya üzerinden değerlendirilmesidir. Sınırları keskin çizgilerle belirlenemeyen ve tarihsel süreç içerisinde sıkça anlam değişimlerine maruz kalan alternatif medyanın farklı bir boyutu bu vesileyle ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Alternatif medyada yer alan bir mecranın, kavramla örtüşen ve ayrışan yanları bu amaçla incelenirken, kavramsal çerçevenin de kapsayıcı ve detaylı olmasına dikkat edilmiştir. Bu bağlamda, alternatif medya ve anonimlik kavramlar tarihsel süreç içerisinde üstlendikleri rollerle irdelenmiş ve alan yazından faydalanılarak tanımlanmıştır.

Üzerinde çalışılacak medya mecrasının belirlenmesinde, öncelikli olarak yerli alan yazında etraflıca ele alınmamış bir ortam olmasına özen gösterilmiş, çalışmanın özgün değer taşıyarak alana katkı sunması temel hedef olarak belirlenmiştir. Anılan gaye çerçevesinde, uluslararası literatürde sıkça çalışmalara ve tartışmalara konu olan 4chan.org isimli web sitesi örneklem olarak seçilmiştir.

Bu web sitesinin seçilmesinde, alternatif medya kavramının günümüzde giderek daha da fazla önem kazanması da etken olmuştur. Asırlardır çeşitli biçimlerle ana akım araçlar karşısında konumlanan alternatif medya mecraları, internet teknolojisinin günlük yaşama dâhil olmasıyla daha fazla üretilir ve görünür hale gelmişlerdir. Bu bağlamda, benzer diğer mecralardan sıyrıldığı bir ön kabul olarak değerlendirilen site, çalışmanın ana öznesi konumuna oturtulmuştur.

Bu amaçlara ve gerekçelere dayanan çalışmada, mevcut durumun ortaya konulması amacıyla betimleyici bir yol izlenmektedir. Yöntem olarak betimleyici analiz ve içerik analizine başvurulmakta, belirlenen temalar çerçevesinde site değerlendirmelere tabi tutulmakta, elde edilen veriler karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.

2. MEDYA VE ALTERNATİF MEDYA KAVRAMLARI

İnsan toplulukları tarafından çağlar boyunca ilgiyle takip edilen ve bireylerin tabiatları gereği sahip oldukları bilgi edinme ve haberdar olma ihtiyaçlarına cevap veren yayınlar, çeşitli toplumsal değişim ve dönüşümlerin yaşanmasında da etmen konumunda yer almışlardır.

Çeşitli şekillerde karşılaşılabilecek bu yayınlar, bir bütün olarak medya araçları olarak nitelendirilebilmekle birlikte, süreç içerisinde zaman zaman toplumun geneline, zaman zaman da belirli bir kesime hitap eder halde sunulmuşlardır. Çalışmanın, kavramsal çerçevenin ele alındığı bu bölümünde, genel olarak medya ve onun daha özel kitlelere yönelen alt dallarından olan alternatif medya üzerine betimlemeler yapılmakta, örneklendirmelere başvurulmaktadır.

2.1. Medya Kavramı

İnsan ruhuyla ilgilenen doktorların, çevresinde cereyan eden olaylar ve diğer şahısların yaptıklarıyla ilgilenmeyen, bunlara dair bilgilendirme ihtiyacı hissetmeyen kişileri sağlıklı bireyler olarak nitelmesi (Cereci, 2005:10), haber alma gereksiniminin doğal bir güdü olduğunu göstermektedir. Bu ihtiyacı tatmin etme amacını taşıyan, 'bilgi ile mesajı birey ve kitlelere iletme yoluyla eğlendirme, bilgilendirme ve eğitim fonksiyonlarını yerine getiren görsel ve işitsel mecralar olan medya' (Çoban, 2013:80), tarihsel süreç içerisinde hayata giderek artan ölçülerde etki etmiş ve insanoğlunun gündelik yaşamının bir parçası haline gelmiştir.

İletişim ortamı ve araçları (TDK, 2011:1643) olarak dilimizde kendine karşılık bulan kavram, özellikle modern yaşamın sıklıkla zikredilen öğelerinden biridir. 'Cemiyetin bir üyesi olarak varlığını sürdüregelen insanların, çeşitli üretim ilişkileriyle birbirine bağlı olması iletişimi kaçınılmaz hale getirmiş' (Yaylagül, 2016:14), bu durum da 'toplumsal hayatın merkezinde konumlanan' (Yeşiltuna, 2015:127) medyanın gündelik yaşamın vazgeçilmezlerinden biri olmasının yolunu açmıştır. 'Sembol yaratımı yoluyla duygu ve düşüncelerini aktarabilen tek canlı olan insanın' (Zıllıoğlu, 2004:2), hem kavramsal hem de pratik düzlemde düşüncelerini özgür olarak ifade etmesine uygun ortam sunacak bir zemin olması öngörülen (Özsever, 2004:143) medyayı, bu bağlamda toplumsal ve bireysel bir gereklilik olarak nitelendirmek de mümkündür.

Diğer yandan, kitle iletişimini tesis eden basın ve yayın araçlarının ortak adı (Özmenek, 1999:3) olarak betimlenebilecek medyanın 'günümüzde cemiyetin sahip olduğu problemlerin çözümüne yardımcı olmaktan çok, ana toplumsal problemlerden biri durumunda olduğu da' (Demirer, 2007:28) iddia edilmektedir.

2.2. Alternatif Medya Kavramı

Alternatif medya, doğası gereği üzerinde kesin tanımlamalar yapılamayacak kavramlardan biridir. Tarihsel süreç içerisinde yaşanan teknik gelişmeler ve değişen siyasi / ideolojik bakış açıları gibi unsurlar sebebiyle, kavramın anlamına dair tartışmalar, tanımlayanın yaşadığı dönem, içinde bulunduğu şartlar ve dünya görüşüne göre çeşitlilik arz etmiştir.

Disiplinler arası tartışmalara konu olan alternatif medyanın tanımlanması konusunda, kavramın çeşitli özellikleri ön plana çıkarılmış, alternatif olan kısmı sıklıkla vurgulanmıştır. Farklılaşan anlamlandırma çabaları doğrultusunda, neyin, kime göre, hangi durumlarda alternatif olarak nitelendirilebileceği, bu tanımlama gücünün başlıca sebebi olarak gösterilebilir.

Tanımlama biçimlerinin değişken olduğu alternatif medyaya dair, literatürde yapılan taramalarda karşılaşılan başlıca tanımlamalar, kavramın ana akım dışı karakteristiği odağında şekillenmiştir. 'Medya yapıları, içerik, dağıtım, kabuller ve baskın sermayeci medya üretim biçimlerine meydan okuyan' (Fuchs, 2010:178). faaliyetlerinde ana akım dışı olan (Vatikiotis, 2005:18), sıradan insanlara, profesyonel eğitim ile aşırı harcamalar gerektirmeden sunularak, medya kurumları veya benzer yapılanmalar dışındaki ortamlarda kendine yer bulan ve kâr yerine özgür fikirlerden etkilenen (Atton, 2006:12, 2009:265) ve daha sınırlı ölçekte, daha erişilebilir ve katılımcı olmasının yanında, ana akım medyaya göre bürokrasi ya da ticari çıkarlarca daha az kısıtlanan ve genellikle onlara açıkça karşı olan (Downumt ve Coyer, 2007:1) alternatif medya, bu nitelikleriyle belirgin bir şekilde ana akım karşısı olarak literatürde betimlenmektedir.

Öte yandan, alternatif medyanın toplumsal değiştirici ve dönüştürücü gücü de tanımlarda kendine yer bulmuştur. Topluluklara farklı bir bilgi kaynağı sunup daha büyük bir demokratik potansiyeli işaret eden (Poole ve Richardson, 2010:7), ve mevcut sosyal rol ile rutinleri dönüştürmeye çalışan (Atkinson, 2006:251-252) alternatif medya, bu niteliğiyle de toplumsal bir sorumluluk üstlenmekte, 'cemiyeti, ekonomik, sosyal ve politik taraflardan değiştirmeye adanıp, tüketici konumundaki bireyleri reklamcılara teslim etme amacındaki kurumsal medyadan farklı bir sağgörü ile çalışmaktadır (Kidd, 1999:115).

Alternatif medyayı çeşitli yönleriyle ana akımdan ayıran bu tanımlamaların yanında, ayrımı somut olarak ortaya koyan anlamlandırmalar da önem arz etmektedir. Fuchs'a (2010:178) göre, alternatif medyayı ana akım medyadan ayıran boyutlar şu şekildedir:

Tablo 1. Alternatif Medyayı Ana Akım Medyadan Ayıran Boyutlar

Boyut	Kapitalist Kitle İletişim Araçları	Alternatif Medya
Gazetecilik Prodüksiyonu	Elit Gazetecilik	Yurttaş Gazeteciliği
Medya Ürün Yapıları	İdeolojik Form ve İçerik	Eleştirel Form ve İçerik
Örgütsel Medya Yapıları	Hiyerarşik Medya Organizasyonları	Taban Örgütleri Medya Kuruluşları
Dağıtım Yapıları	Pazarlama ve Halkla İlişkiler	Alternatif Dağıtım
Alım Pratikleri	Manipülatif Alım	Kritik Alım

2.2.1. Alternatif Medyanın Tarihsel Gelişim Süreci

Ana akım medya, kitlesel beklentilere yanıt verme amacı taşısa da, kendini cemiyetten ayrı konumlandırılan kişilerin toplumsal ve bireysel ihtiyaçlarına her zaman gerektiği şekilde cevap verememiştir. Bu sebeple, birey ve gruplar tarafından alternatif yapılanmaların meydana getirilmesi, tarihsel süreç içerisinde bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır.

Medyanın, normal olanın ne olduğuna dair başlıca belirleyici unsur olduğu savı (Kaya, 1999:23) alternatif seçeneklerin genel geçer dayatmalar arasından sıyrılmasını açıklamak için bir karşı tez olarak örnek verilebilir. Toplumsal yapı ve sosyal yaşantıdan bir veya birden çok açıdan ayrılan alternatif fikir, ideoloji ve sosyal gruplar, kendi medya yapılanmalarını oluşturarak bu vesileyle öne çıkmak, seslerini duyurmak ve belli amaçlar çerçevesinde bir araya gelmek amacıyla alternatif medya araçlarını araç olarak kullanmış ve alternatif medyanın tarihsel gelişim sürecine bilinçli ya da bilinçsiz olarak katkıda bulunmuşlardır.

Alternatif medya üzerinde yapılan çalışmalar genellikle, mefhumun yaygınlık kazandığı yeni medya çağına yoğunlaşsa da, kavramın kökeni asırlar öncesine dayanmaktadır. 16. yüzyılın başlarında Avrupa topraklarında görülen reform hareketleri döneminde yapılan bazı yayımlar, alternatif medyanın öncülleri olarak kabul edilir (Downing, 2000:143).

Alternatif medyanın beş asırdır varlığını sürdürebilmesi, bünyesinde barındırdığı nitelikler ve gündelik yaşamda karşılık bulan kullanım pratiklerinden ileri gelmektedir. İletişimin bireysel bir eylem olmaktan çıkıp kitlesel bir fenomene dönüştüğü tarihsel süreç içerisinde, iletişimin giderek endüstriyelleşip tektipleşmesi, alternatif mecralar üretme ve takip etme ihtiyacını da aynı ölçüde artırmıştır.

Söz konusu gereksinimin karşılanması, alternatif medyanın tarihsel gelişim sürecinin son dönemlerine rastlayan yeni iletişim teknolojileri çağında daha pratik bir hale gelmiş, ‘bir sermaye birikim alanı haline gelen medyanın üretip dağıttığı bilginin toplumun farklı kesimlerince yetersiz ve uygunsuz olarak addedilmesi, alternatif medyanın yeni medya ekolojisi içerisinde gelişmesini tetiklemiştir’ (Aydoğan ve Başaran, 2012:213).

Alternatif medyanın, geçmişten getirdiği ve yeni medya ortamlarının olanakları sayesinde bünyesine kattığı bazı temel nitelikler bulunmaktadır. Bu nitelikler;

- Etkileşimlilik: İçerik üretim ve tüketiminde birlikte yer alarak katılımcı bir platform yaratılabilmesi, çok sesliliği güvence altına almakta ve alternatif medyayı etkileşimli bir karaktere büründürmektedir.
- Hızlılık: İnternet teknolojisinin de yardımıyla, özellikle yaygın kullanıcı kitlesine sahip alternatif medya mecraları, geleneksel araçlardan daha hızlı bir şekilde içerikleri ilgililerine ulaştırabilmektedirler.
- Etkililik: Alternatif medya araçlarına kolay ve hızlı bir şekilde ulaşılabilmesi, etki derecelerini de aynı derecede artırmakta, özellikle aktivist hareketlerin güç kazandığı günümüzde bu nitelik öne çıkmaktadır.
- Erişilebilirlik: İnternet teknolojisinin yaygınlık kazanmasıyla, alternatif medya mecraları kolay erişilebilir hale gelmiş, kullanıcılar takip ve katılım konularında çeşitli olanaklar elde edebilmişlerdir.
- Kullanım kolaylığı: Erişilebilirliği destekleyen bu nitelik; yaş, sosyal statü ve yaşanılan coğrafya gibi etmenler açısından farklılaşsalar da birçok kişinin ilgili mecraları kolaylıkla kullanabileceğini betimlemektedir.

- Medya zenginliği: Alternatif medya ortamları, çoklu medya ürünlerinin bir arada kullanılabilmesiyle, bireylere görsel, metin, infografik ve podcastler gibi çeşitli iletişim biçimlerini bir arada deneyimleme ve enformasyona daha sağlıklı bir biçimde ulaşma imkânı vermektedirler.
- Evrensellik: Geleneksel medya araçlarının sınırlı yayın olanaklarının aksine, yeni medya enformasyonun evrensel bir nitelik kazanmasını sağlamıştır. Yeni medyanın bu avantajını etkin bir şekilde kullanan alternatif medya mecraları da evrensel bir kimliğe bürünebilmektedirler.
- Amaçsallık: Alternatif medyada bir araya gelen bireyler belli amaçlar çevresinde iletişim kurabilmekte ve örgütlenebilmektedir. Bu da özellikle aktivist hareketler söz konusu olduğunda önemli bir nitelik olarak öne çıkmaktadır.
- Teknolojiye uygunluk: İletişim alanındaki teknik yeniliklerden faydalanan günümüz alternatif medyası, bu uyum yeteneği sayesinde gücünü, kapsamını ve etkisini günden güne artırabilmektedir.
- Çeşitlilik: Ana akım medyada gösterilemeyecek her türlü içeriğe, alternatif medya mecraları aracılığıyla erişmek mümkündür. Sınırsız çeşitlilikte içerikler yasal veya yasadışı bir şekilde bu mecralardan kitlelere ulaşabilmektedir.
- Denetimsizlik: Devletler ve otoritelerin gösterdikleri çabalara karşın, ilgili mecralarda kesin bir denetimden söz etmek her zaman mümkün değildir. Alternatif medya mecraları bu özelliği sağlamaları nispetinde özgür, marjinal ve etkili kabul edilmektedirler.
- Bireysellik: Ana akım medyada bir yayın üretiminde bulunmak insan kaynağı açısından birikim ve organizasyon gerektirmektedir. Alternatif medya mecralarında ise, sadece bir kişi bile yayıncı kimliğine bürünüp küresel çapta milyonlarca insana ulaşabilmektedir. Bu durum ayrıca, bireysel düşüncelerin de yanına herhangi bir destek veya destekçi bulmadan geniş kitlelere duyurulabilmesini sağlamaktadır.
- Kolektiflik: Kolektiflik de bireysellik kadar alternatif medyanın doğasında bulunmaktadır. Teknolojik gelişmeler ekseninde iletişimin pratikleşmesi, kolektif şekilde içeriklerin üretilmesinin de önünü açmış, birbirlerinden çeşitli yönlerden farklı insanlar dahi ortak bir üretim sürecine dahil olabilmişlerdir.
- Ekonomiklik: İnsan kaynağını istihdam etmek ve yayın maliyetlerini karşılamak açısından reklam ve mali destek gibi konularda katkılara gereksinim duyan ana akım medyaya karşın, alternatif medyanın özellikle yeni medyadaki kullanım biçimlerinde oldukça sınırlı bütçelerle ve hatta bazen bedavaya içerik üretimi ve dağıtımını yapılabilmektedir.
- Anonimlik: Alternatif medya yayıncıların ve kullanıcılarının kendilerini gizlemelerine olanak tanıyabilmekte, bu da üretim ve kullanım pratiklerinde daha serbest davranmayı sağlayabilmektedir.
- Özgünlük: Alternatif medya üretici ve kullanıcıları, ana akım medyanın kendilerine dayattıklarının aksine takip edecekleri içerikleri kişiselleştirebilmekte, kendi medya tüketimlerini özgünleştirebilmektedir.
- Özgürlük: Denetimsizlik, ekonomiklik ve anonimlik gibi niteliklerle desteklenen bu özellikle, alternatif medya bağımsız bir şekilde kullanılabilmekte, bireyler hür iradeleriyle süreçlerin bir parçası olabilmektedir.

2.2.2. Alternatif Medyanın İşlevleri

Alternatif medya, bahsi geçen niteliklerinin de yardımıyla, uygulama alanında çeşitli işlevler kazanmıştır. Bu işlevler belli başlı olarak şu şekilde sıralanabilir:

- Haber verme işlevi: Medyanın temel işlevlerinden biri olan bu fonksiyon, alternatif medya araçlarında da başı çekmektedir. Bireyler, takip edecekleri haber kaynağı konusunda özgür seçimler yapabilmekte, ana akım mecraların çizdiği sınırların dışına çıkarak haber alma ihtiyaçlarını istedikleri şekilde giderebilmektedirler.
- Eğlendirme işlevi: Alternatif medyanın, çeşitli medya ortamlarını bir arada sunabilmesi ve bunu yaparken de bireylerin kişisel istek ve beğenilerine göre çeşitlilik sunması, eğlendirme işlevinin ana akım medyanın sunduğu içeriklerin dışına çıkabilmesini sağlamaktadır.
- Sosyal katılım sağlama işlevi: Alternatif medya sunduğu etkileşimli yapıyla katılımcılığın önünü açmış, bireyler sadece tüketici olmaktan çıkarak, süreçlerin parçası haline gelmişlerdir. Dolayısıyla, alternatif medyanın kişilere sosyal toplulukların bir parçası olma konusunda da imkan tanıdığı söylenebilir.

- Suça ortam hazırlama işlevi: Alternatif medyanın anonimlik ve denetimsizlik gibi nitelikleri ve yeni iletişim teknolojileri, bu mecralar yoluyla çeşitli suçları işlemeyi kolaylaştırmaktadır. ‘Ana akım medya karşısında konumlanan alternatif medyanın günümüzdeki en bilinen kullanım şekli olarak nitelendirilebilecek sosyal medya mecraları, sıradan bir internet kullanıcısının dahi suç faili veya mağduru olabilmesine olanak tanıyan yapılarıyla ilgili işlevin yaygınlık derecesini ortaya koymaktadır. Geniş kapsamda kullanım pratiklerine sahip sosyal medyanın bünyesinde barındırdığı nitelikler içinde illegaliteyi destekleyici potansiyel taşıyan büyüklük, denetimsizlik ve anonimlik özellikleri (Arklan ve Rençber, 2017:35-37) ve alternatif medya için de benzer yasa dışı kullanımların önünü açabilmektedir.
- Propaganda işlevi: Alternatif medya ürünleri, bünyelerinde barındırdıkları niteliklerin doğası gereği, propaganda işlevi için uygun ortamlar olarak değerlendirilebilmektedir. Ana akım medyada propaganda yapma imkanının ekonomik ve politik konjonktürün izin verdiği ölçüde sadece belli zümrelerin ulaşabileceği bir güç olması, söz konusu erkleri elinde bulundurmayan grup ve klikleri alternatif medya üzerinden bu faaliyetleri yürütmeye sevk etmiş, böylece ilgili işlev sıklıkla kullanılır hale gelmiştir.
- Eğitim işlevi: Alternatif medya mecralarının didaktik yapısı, eğitici işlevin etkin kullanılmasının asırlarla ölçülebilecek kadar uzun bir mazide karşımıza çıkmasını sağlamaktadır. Yeni medyadaki alternatif medya mecralarının yaygınlığı, erişilebilirliği, özgürlüğü, birden çok türde içeriği barındırmaya ve kullanıcılarına sunmaya olanak veren yapısı gibi nitelikleri sayesinde kişi ve kitleler bilgilenmekte ve eğitilebilmektedir.
- Sivil toplum hareketleri oluşturma işlevi: Alternatif medya sayesinde bireyler, sadece küçük bir topluluğun üyesi veya yaygınca paylaşılmayan bir fikrin savunucusu olsalar bile, gerektiğinde gündelik hayata etki eden faaliyetlerde bulunabilmekte, çeşitli amaçlar taşıyan örgütlenmeler altında bir araya gelebilmektedirler.

2.3. Bir Alternatif Medya Mecrası Yaratmak

Umberto Eco (2012:23), medyanın susturulmasına yönelik çabalar olsa da yeni iletişim teknolojileri aracılığıyla bilgi akışının devam edeceğini ve bu akışın zorba bir lider tarafından bile durdurulamayacağını, çünkü o kişinin de bu alanları kullanmaktan vazgeçemeyeceğini iddia eder. Bu enformasyon akışını sağlamak gayesinde olan bireyler, alternatif medya mecraları oluşturmada ve varlığını sürdürebilmesi için bireysel ve/veya kolektif çabalar sergilemektedirler. İlgili sürecin tetikleyici unsurları ve bu aşamaları geçen mecraların var oluş şekilleri çalışmanın bu bölümünde örnekler üzerinden incelenmektedir.

2.3.1. Alternatif Medya Mecrası Yaratmayı Kolaylaştıran Etmenler

Alternatif medyanın, çalışmanın önceki bölümlerinde bahsi geçen tanım, nitelik ve işlevleri, böyle bir mecra ortaya çıkarmanın ana akım bir medya organı yaratmaya göre ne kadar pratik olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu oluşturma sürecinin dayanağı ise, alternatif medyanın aşağıdaki nitelikleri olarak değerlendirilmektedir.

- Alternatif Medyanın Yeniliğe Açık Yapısı: Rodriguez’e göre, kurumsal yayıncılık ve basım, bir reklam verenler evreninde ve eğlence ile bilgi ticaretinde var olurken kitleleri hedeflemiştir. Sosyal hareketler ve medya aktivistleri ise, ayrı bir alanda, medya teknolojilerini kabul ve bu teknolojilerin kullanımlarını ticari bağlamından ayırarak tasarımcıların tasarlamadığı şekilde yeniden icat etmişlerdir (2014:151). Bu yargı, bilhassa tasarımcının tasarlamadığı şekilde bir tasarımın ortaya koyulması, alternatif medyanın sunduğu yenilikçi ve zengin atmosferin yeni bir mecraın tasarlanma sürecine sunduğu katkılara işaret etmektedir. Alternatif medyanın izleyicileri olarak küresel adalet aktivistleri ve protestocuların, ideoloji ve güç konularında zengin medya içeriğini kullanması (Atkinson, 2005: 138) da aynı hususu vurgulamakta, bu çeşitlilik ve dolayısıyla önünü açtığı sınırsız derecede yeni pratikler, ilgili türde bir mecra oluşturmaya kolaylaştırıcı temel niteliklerden biri olarak öne çıkmaktadır.
- Alternatif Medyanın Denetimsiz Yapısı: Demokratik toplumlarda, vatandaşların farklılıklarını bir kenara bırakma ve ortak endişe meseleleri hakkında eleştirel tartışmaya girme fırsatına sahip olmaları önemlidir. Tarihsel olarak, bu diyalog kamusal alana katılımı gerçekleştirmiştir. Bununla birlikte, çoğu geç endüstriyel demokraside kamusal alanlar, ekonomik ve entelektüel elitler tarafından kontrol edilmektedir. Sonuç olarak, marjinal ya da ezilenlerin eleştirel nedeni, egemen toplumsal düzeni yeniden üretmek için susturulur ya da çarpıtılır (Gillett, 2003:621). Alternatif medya ise, bu susturma ve çarpıtmaların karşısında var olan bir seçenektir. Demokrasiyi tesis etme gayesinde olan rejimlerin dahi ilgili hassasiyet hususunda eksiklik çekebilecekleri ve çok sesliliğin bir ütopya olarak kalma potansiyeli göz önünde bulundurulursa, alternatif medyanın denetlenmeden var olabilme ihtimali değer kazanır. Üstünde herhangi bir baskı hissetmeyen ve

denetimsizliğin iyi ya da kötü, doğru veya yanlış olarak tasarruf edilebilecek bütün avantajlarını kullanan alternatif medya mecraları da, bu kolaylık çerçevesinde oluşturulup sürdürülebilir.

- Alternatif Medya Mecrası Yaratmanın Düşük Maliyetli Olması: Yapısı gereği alternatif medya mecraları, büyük sermaye girişimlerine alması karakterde meydana çıkar. İktidar ve kapitale karşı yayın yapma ereğindeki organizasyonlar, geleneksel medya dönemlerinde fanzin, sayfa sayısı az gazete ve dar bir alana hitap eden radyo istasyonları vasıtasıyla düşük bütçelerle varlıklarını devam ettirme çabası içerisinde olmuşlardır. Maliyet açısından bu avantajlı durumun yeni medya teknolojileri aracılığıyla daha da elverişli hale geldiği savunulabilir. 'Bir internet sitesi meydana getirme bedelinin asgari düzeyde olması, milyonlarca yeni mecranın türemesine, bu da yakın bir geçmişe kadar imkânsız olarak görülen çeşitlilikte enformasyon ve fikrin yayılım ve yaratımına ön ayak olmuştur' (McChesney, 2006:281). Bireysel ya da kolektif yapıda tesis edilen alternatif medya mecraları çok düşük bir maliyetle, hatta bedavaya genel ağ üzerinde var olabilmekte ve etkinlik kazanabilmektedirler.
- Alternatif Medya Mecrası Yaratmanın Organizasyon Gerektirmemesi: Geçmişte ve günümüzde ana akım medya mecraları yapısal organizasyonlar aracılığıyla var olmuş ve devamlılıklarını sağlamışlardır. Bu araçların kapsamı, büyüklüğü ve yaygınlığı, geniş kadrolara ihtiyaç duyulmasına sebep olmuştur. Alternatif medya ise, bu duruma tezat bir şekilde ortaya çıkmış ve süregelmiştir. Alternatif terimi, en azından yerli medya bağlamında, genellikle hükümet, partiler ya da ticari çıkarlar tarafından değil, başka bir topluluk tarafından sahip olunan anlamına gelmektedir. Bu topluluklar, genellikle dini gruplar, sendikalar veya gerilla hareketlerine dayanır ve sıradan insanların "gerçek" yaşamları ve ihtiyaçları ile daha ilgili olan "alternatif" bir bakış açısı sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu anlamda, bu tür alternatif medya, bir dereceye kadar süreklilik ve bazı asgari teknik yeterlilik ve ekipmana erişim gerektirir (Randall, 1993:628).

2.3.2. Örneklerle Alternatif Medya Mecrası Yaratma Pratikleri

Geleneksel medyalar çağında edilgen pozisyonda konumlanan izleyici kitle ve bireyler, 'yeni medya çağında enformasyonun üretim ve dağıtım aşamalarında da etkin rol oynar hale gelmişlerdir' (Güngör, 2016:137). Yaşanan bu rol değişimi, ürün yaratma pratiklerini de doğal olarak etkilemiştir. Bu bağlamda, geleneksel ve yeni medya ortamlarında içerikler ortaya çıkarılmaya başlanmış, her iki satıhta da günümüze dek varlığını korumuştur.

Alternatif medya araçlarının geleneksel mecralardaki öncül örnekleri yazılı, işitsel ve görsel platformlar üzerinde verilmiştir. İlgili türün ortaya çıkışı 16. yüzyıla dayanmakla birlikte, bugünkü anlamına yakın yayınların yapılması için üç asır daha geçmesi gerekmiştir. '1800'lü yılların başında amatör düzeyde yapılan fanzin yayınları' (Rau, 1994:10) basılı materyaller söz konusu olduğunda öncül örnekler olarak gösterilmektedir. Devam eden yıllarda, teknik ilerlemelerin de yardımıyla alternatif yayıncılıkta bir boyut değişimi yaşanmış, yazılı basının yerini başka mecralar almaya başlamıştır. '1900'lerin ilk yarısında amatör radyoculuk faaliyetlerinin batı dünyasında gelişim göstermesi' (Coyer vd. 2007:16) alternatif medya oluşturma hamlesi olarak kabul edilmektedir.

Yeni iletişim ortamı olan İnternet aracılığı ile kurulup gelişim gösteren alternatif medya mecralarının öncül örnekleri olarak ise, 'en eski İnternet tabanlı medya projelerinden ikisi Amerika Birleşik Devletleri'ndeki PeaceNet ve İngiltere'deki GreenNet örnek verilebilir. Her ikisi de 1985'te kurulmuş ve birlikte sosyal değişime adanmış diğer örgütlerin ev sahibi olan İlerici İletişim Derneği'ni (Association for Progressive Communications) kurmuşlardır. Devam eden süreçte de, 1990'ların başlarında internette aktivist posta listelerinin ve diğer e-posta tabanlı grupların ortaya çıktığı görülmektedir. (Atton, 2007:59)

Alternatif medyanın yeni medya araçları içerisindeki kullanımının günümüze en somut yansıması olan sosyal medya mecraları, küresel çapta yaygınlık kazanmış ve modern insanı dili, dini, ırkı, cinsiyeti, gelir düzeyi ve dünya görüşü ne olursa olsun deyim yerindeyse kendine bağımlı hale getirmiş ve gündelik yaşamın kabul edilmiş bir öğesi haline gelmiştir. İnsanlar ve toplumlar için bir enformasyona ulaşma kaynağı olan ve hatta bireylere yayıncı konumuna erişme olanağı sunan bu mecralar, aynı zamanda sermaye açısından alternatif medya anlayışının temel dayanağına aykırı bir şekilde büyümüş ve küresel şirketler haline dönüşmüşlerdir. Bu araçların, söz konusu niteliklerine rağmen, kapital birikim ve iktidar baskısından kaçınma aracı olarak kullanılabilmeleri de alternatif medyanın kendi kaçış yolunu bulması ve sınır tanımazlığına örnek olarak gösterilebilir.

3. ALTERNATİF MEDYADA KİLİT BİR KAVRAM: ANONİMLİK

Alternatif medya, birçok yeniliğin ve dönüşümün önünü açan yapısı gereği, bünyesinde çok sayıda farklı kavram barındırmaktadır. Bu kavramlardan biri olan anonimlik, bilhassa alternatif medyanın yeni medya teknolojileriyle beslenmesi ve desteklenmesi sonucu giderek artan düzeyde önem kazanmış, kilit mefhumlardan biri haline almıştır. Kaynağın kimliği hakkında, mesaj alıcılarının karşılaştığı özel bir belirsizlik türünü temsil eden (Rains ve Scott, 2007:64) bir kavram olan anonimlik, çalışmanın bu bölümünde tanımsal ve niteliksel temelleri bağlamında incelenmekte, alternatif medya atmosferi içerisindeki yeri ve mevcut konumunun taşıdığı önem örneklerle ortaya konulmaktadır.

3.1. Anonimlik Olgusu

Büyük Türkçe Sözlük'te anonimlik anonim olma durumu, anonim ise adı sanı bilinmeyen, çok ortaklı, yazanı, yapanı, söyleyeni bilinmeyen ve laedri olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2011:132) ve tanımlanabilirliğe karşı tanımlanamayan geniş bir boyutun kutupsal değeridir (Marx, 1999:100).

Günlük hayata da etki eden anonimlik, 'insanların kendileri hakkında neyin bilineceğini kontrol etmelerini sağlar' (Lessig, 1995:1749). Böylece bireyler kişisel bilgilerini koruma, kendilerine yeni ve eşsiz benlik inşa etme, farklı biri olarak tanınma ve gizlilik perdesi ardına saklanarak eylemlerde bulunma imkânlarına sahip olurlar.

Öte yandan anonimlik terimi, adsızlık, ayrılma, tanımlanamamazlık, tanınma eksikliği, kimlik duygusu kaybı veya benlik duygusu gibi kavramları belirtmek için de kullanılmıştır. Anonimlik, çeşitli şekillerde de gündeme getirilebilir ve hem olumlu hem de olumsuz anlamda anonimliğin hizmet edebileceği pek çok amaç vardır. Örneğin, olumlu tarafta, ifade özgürlüğü ve değişimin teşvik edilmesi, ya da birisinin istenmeyen tanımlardan korunması, olumsuz anlamda ise; hiçbir sorumluluk üstlenmeden dolandırıcılık, diğer suç faaliyeti ve nefret söylemi eylemleri yer alabilir (Wallace, 2008:165). Yasa dışı faaliyetlere bu şekilde zemin hazırlayan anonimlik, sağladığı özgürlükle bireylere cesaret vermekte, sosyal düzenin tesisi ve tehditlerin bertaraf edilmesi gibi sebeplerle, şiddet ve lincin dahi meşru bir eylemcesine normalleştirilmesine neden olmaktadır (Türk, 2017:472).

3.1.1. Tarihsel Süreç İçerisinde Anonimlik Olgusu

Gizli olma durumu, içinde yaşanılan döneme, coğrafyaya, durumlara ve kişilere göre değişiklik gösterir ve kapsam olarak da farklı alanlara hitap edebilir (Tokatlı, 1979:16). İngilizce'ye 16. Yüzyılda Yunanca'dan geçen anonimlik (anonymity) terimi, ilk defa 1557 yılında Richard Tottel tarafından el yazması şiirlerden oluşan bir baskıda kullanılmış, devam eden yıllarda da şairin anonim olarak yer aldığı çeşitli şiirler ortaya çıkmıştır (Ferry, 2002:193-194). 17. yüzyılda piyasaya çıkan ve müstehcen içerikli yayınların öncülerinden olan *Venus in the Cloister* (Manastırdaki Venüs) de anonim olarak yayınlanmıştır (Briggs ve Burke, 2011:60). Yine aynı dönemde verilmiş *Guliver'in Gezileri* gibi klasik bir eserin dahi anonim olarak yayınlanması (Mullan, 2007:9-10) kavramın neredeyse kitle iletişim araçları tarihi kadar geriye uzandığını göstermektedir. Anonimlik, genel terimsel karşılığıyla düşünüldüğünde, kavramın tarihini daha da geriye götürmek mümkündür. Binlerce yıl önce mağara duvarlarına çizilen ve o dönemin inanış ve yaşayış tarzları hakkında günümüze ulaşan bilgiler veren petrogliflerin birer anonim yapıt olması, kavramın tarihini modern çağların oldukça gerisine götürmektedir.

Anonimlik olgusunu tarihsel süreç içerisinde değerlendirirken, günümüze yansıyan biçimi olan sanal ortamda anonim olma durumundan da kısaca bahsetmek yararlı olacaktır. 'Diğer hiçbir kitle iletişim aracının sağlayamayacağı imkânlar sunması ve kişiler arası iletişim ve bilgi alışverişi bazında derleyici - toparlayıcı niteliğiyle rakipsiz olan internet (Çamdereli, 2015:122) anonimliğin de eskiye nazaran daha pratik bir biçimde tesis edilmesini sağlamıştır.

3.1.2. Yeni İletişim Teknolojileri Bağlamında Anonimlik Olgusu

Anonimliğin, içerik üreticisi veya tüketicisi olarak konumlanabilmek için fiziki birlikteliği zorunlu kılmayan yeni iletişim teknolojileri çağında daha kolay bir şekilde tesis edilebileceği su götürmez bir gerçektir. Bu teknolojilerin lideri konumundaki internet, binlerce yıllık insanlık tarihi içerisinde sadece birkaç on yıllık süreçte var olmasına rağmen, oluşturduğu etki ve aktardığı veri bakımından kendisinden önceki tüm kitle iletişim araçlarını geride bırakabilmiştir.

İnternet, bir iletişim aracı olarak halka ve genel kullanıma açıldıktan sonra, yüz yüze iletişimle daha çok benzer hale gelmek için sürekli çabalar sarf etmiştir. İsimler ve takma adları, gerçek insanlar ya da sadece temsillerin fotoğrafları olabilecek avatarlar (kişileri sembolize eden görseller) takip etmiştir. İnterneti kullanan bireyler arasında anında iletilen ses ve video, uzaktan iletişimi daha da gerçekçi kılmıştır. Bu özelliklerin tümü,

kullanıcılara ses tonu ve beden dili sunarak daha zengin ve bağlamsallaştırılmış bir iletim sağlamıştır (Iane, 2011: 2).

İnternetin iletişim eylemini pratiklik ve kapsam yönlerinden zenginleştirilmesi, bunu yaparken de ses ve görüntü gibi materyallerin de sürece katılmasına uygun ortam sağlaması, her ne kadar Iane (2011) tarafından geleneksel tarzda kişiler arası iletişime benzeme çabası olarak yorumlansa da, yeni teknolojilerin ilgili alanda yol açtığı değişim ve dönüşümler de göz ardı edilmemelidir.

İnternetin toplumları hızla dönüştürmeye başladığı ilk zamanlar, anonimlik kavramının da tartışıldığı dönemler olmuştur. Bazıları, kimliğin açığa çıkarılmasının utanç verici olduğunu savunup, kullanıcıyı alay ile tacize maruz bırakacak anonimliğin değerini tartışmaya açarken, diğerleri de anonimliğin bir kullanıcının bir isim yerine bir sayının arkasına saklanmasına izin vereceğini ve kullanıcıların kendi iletişimleri için sorumluluk almasını engelleyeceğini iddia etmektedir (Long, 1994:1179). Yine aynı dönemde eser veren Rigby (1995) ise, benzer bir ikilemden söz etmektedir. Kullanıcıların bir kısmı, insanların savdukları şeyi ifade etmek için yeterli inanca sahip olmaları durumunda anonimliğin arkasına saklanmalarına gerek olmadığını, bir kısmı ise ifade özgürlüğünün ancak böyle mümkün olacağını iddia etmişlerdir.

Yeni iletişim teknolojileri bağlamında anonimlik olgusu değerlendirilirken, bu kavramlar çerçevesinde yaşanan dönüşümlerin, politik, iktisadi ve toplumsal zeminlerde nasıl karşılık bulduğunun da üzerinde durulmalıdır. Zira, anonimlik sebepleri ve sonuçlarıyla bir bütün olarak yeni medya ortamlarında kendinde sıklıkla yer bulmuş ve hali hazırda bulmaya da devam etmektedir.

3.2. Anonimlik ve Alternatif Medya Mecraları

Sanal ortamlarda insanlar kimliğinin bir kısmını veya tamamını saklayabilirler. Ayrıca kimliklerini değiştirebilirler. Anonim kelimesinin de belirttiği gibi, insanlar isimsiz olabilir veya en azından gerçek isimlerini maskeleyebilir. Bu anonimlik, insanların durumlar karşısında gösterdikleri önemseme refleksinin yitimine sebep olan temel faktörlerden biridir. İnsanlar eylemlerini kendi kişisel yaşam tarzlarından ve kimliğinden ayırma fırsatına sahip olduklarında, kendilerini açıklama ve davranma konusunda daha az savunmasız hissederler. Ne derse desinler ya da yaptıkları her şey doğrudan hayatlarının geri kalanıyla bağlantılı olamaz. Bir ayrıştırma sürecinde, bütünlük çevrim içi / çevrim dışı kimliği tam bağlamı içinde kabul ederek davranışlarına sahip olmaları gerekmez (Suler, 2004:322).

Alternatif medyanın doğasında bulunan karakteristik özelliklerinin sunduğu denetimsiz, özgürlükçü ve sınırsız yapının tesisinde kilit bir konumda bulunan anonimliğin, insan davranışını bahsi geçtiği şekilde çeşitli açılardan etki altına alması, sıklıkla karşılaşılabilecek bir olaydır. Birbirlerine kapsam olarak girift iki kavram olan anonimlik ve alternatif medyanın aralarındaki ilişkinin, yeni medya mecralarındaki kullanım biçimleri bağlamında somut olarak ortaya koyulması, bağın daha kolay anlaşılmasını sağlayacaktır.

3.2.1. Yeni Medya Teknolojileri Bağlamında Alternatif Medyayı Anonim Kullanım Biçimleri

Teknolojik gelişmelerle insan hayatının bir parçası olan yeni medya ve tarihi eskilere dayanan alternatif medya kavramları ile beraber birbirlerini tamamlayan ve birbirlerinden beslenen mefhumlardan olan anonimlik, 'aynı zamanda, kullanım kolaylığı ve bireyler arası hızlandırılmış yakınlık kurma işlevleriyle birlikte internetin bağımlılık yapıcı faktörlerindedir. Bu durum, webde gezinen kişinin ekranın ardında daha özgür davranması ve böylece ilgili faaliyetlerinde sürekli olarak kendini daha güçlü hissetmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır' (Rosen, 2007: 157).

Anonimliğin, internetin ve dolayısıyla geniş kapsamda yeni medya teknolojilerinin bağımlılık yapıcı etmenlerinden biri olması sıklıkla başvurulan bir kavram olmasına sebebiyet vermiştir. Bu durum, kullanım biçimlerine de yansımış ve bireyler çeşitli yöntemleri takip ederek internette gizliliklerini sağlar hale gelmişlerdir. Anonimliğin mütenevvi usullerle sağlanması hususunda üzerinde durulması gereken temel ve ideal kullanım biçimi tam anonimliktir. Yani; bireysel kimliğe dair hiçbir iz arkada bırakılmadan süreçlere dahil olunması ve ifa edilen fiilin yine aynı gizlilikle sonlandırılmasıdır.

Bireyler her zaman mükemmel anonimliği hedeflemezler. İdealize edilmiş tam gizliliği birebir karşılamamakla birlikte, sıklıkla kullanılan bir anonimlik biçimi daha bulunmaktadır. Yeni medya teknolojileri bağlamında alternatif medyayı anonim kullanım biçimleri ele alınırken bahsi geçmesi elzem olan bu kavram; 'Pseudonymity' (takma adlılık) terimidir. Yeni medya ortamlarında ister içerik üretici ister de tüketici konumunda olsunlar birçok kullanıcı anonimliklerini bazı takma isimlerin ardında sürdürmektedirler.

Bir takma isim, belirli bir iletişimin veya işlemin belli bir mevcut kişiye kadar izlenebildiği hayali ayırt edici işarettir. Anonimlik açısından bakıldığında, diğer kimlik formları ile ilişkilendirilemeyen takma adlar ile, yasal isim ve/veya yer belirleme (sözde anonimlik) gibi tanımlayıcılarla ilişkilendirilebilecek takma adların birbirinden ayırt edilmesi önemlidir (Goddyn, 2001:13). Bu bağlamda, eğer takma ad kullanıcısının gerçek kimliğine dair ibareler barındırıyorsa (örneğin takma adın sonuna doğum yılını, yaşanılan yerin plaka veya telefon kodunu eklemek) tam bir anonimlikten söz edilemez. Bu nokta; takma adlılık ile ideal tam anonimliği ayıran temel çizgi olarak öne çıkmaktadır.

Bireyler hangi biçimde ve ne düzeyde kendilerini gizlerse gizlesin, bu araçla gerçekleşen eylemin niteliği yine kişinin kendisine göre değişmektedir. 'İnternetin bünyesinde barındırdığı farklı özellikler sebebiyle ahlaki ve etik değerler üzerinde tahribata yol açma potansiyeli' (Yıldız, 2017:407). anonimliğin kullanım pratikleri bağlamında da ayrışmalara sebep olmakta, uygulama biçimleri bahsi geçen değer yitimiyle eş güdümlü olarak çeşitlenebilmektedir. Bu kullanım biçimlerinin gerçekleşme yöntem ve düzeyleri, çalışmada iki alt başlık altında incelenmekte yeni kimlik inşası ve bilişim yöntemleriyle gizlenme yollarıyla anonimliğin tesisi detaylandırılmaktadır.

- Yeni Kimlik İnşası Yoluyla Gizlenme: Yeni medya mecralarını anonim olarak kullanma amacıyla olan bireyler, genellikle gizliliğin ardına sığınarak kendilerine dair bilgileri paylaşmama yoluna giderken, bazı kullanıcılar da kişisel özellikleriyle bağdaşmayan ya da kısmen bağdaşan sanal kimlikler oluşturmayı tercih ederler. 'Diğer bireylerden ayrı nitelikler taşıyan ve varlık bilimsel açıdan tekil bir varlık olan insan, teknolojinin etkisiyle olduğundan da farklı bir hüviyet kazanabilir' (Çotuksöken, 2013:428). Bu durum, ilgili kişilere anonimlik sağlarken olmadıkları ve/veya olmak istedikleri biri gibi davranmalarını, itibar görmelerini sağlayarak manevi tatmine ulaşmalarının da yolunu açar. Sanal bir yeni kimlik oluşturmak, bireylere normalde olduklarından daha özgür ve kontrolsüz davranabilecekleri bir ortam sağlar ve davranışlarında farklılıklara neden olabilir. Bunun temel sebebi, yüz yüze iletişimin aksine anonimlik zırhının ardına saklanan insanın eylemlerinde kendini daha rahat hissetmesidir. Örneğin; 'çevrim içi konuşulduğunda, acı dolu bir ifade veya gözyaşları gibi duygusal bir tepkiyi gösteren birçok ipucu eksiktir, bu nedenle de kötü, kaba yorumlar yapmak daha kolay hale gelir' (Rosen, 2007:197). Yeni kimliğin inşası, farklı boyutlarda söz konusu olabilmekte ve çeşitli yöntemlerle sağlanabilmektedir. Bu benlik oluşturma sürecinde kişinin kendinde var olduğunu hayal ettiği, hak ettiği halde sahip olamadığını düşündüğü ve diğer insanlarda mevcut olup da bünyesine katmak istediği özellikler yeni kimliğe dahil edilirken, bireyin geçmiş deneyimleri, içinde bulunduğu durum ve geleceğine dair öngörülerinin olumsuz özellikleri de bertaraf edilebilir.
- Bilişim Yöntemleriyle Gizlenme: İnsanlar sanal ortamda kimliklerini gizlemek için çeşitli yollara başvururlar. Bazen yeni bir benlik inşa ederek itibar ve güven kazanmak, bazen de yasa dışı kullanımlara zemin hazırlamak amacıyla oldukları kişi gibi davranmaktan imtina edebilirler. Bu durum genellikle bilişim yöntemleri aracılığıyla diğer kullanıcılar, kurumlar ve sistemlerden saklanılarak gerçekleştirilir. Anonimliğin sağlanması hususunda teknik yöntem, yazılım ve araçların kullanılması, sadece kişisel amaçlara ulaşmanın bir yolu değil, bazı görüşlere göre de demokratik yaşamın gereğidir. Bilhassa alternatif medya mecralarının sanal ortama taşınmasıyla tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar demokratik bir ortam haline dönüşen kitle iletişim araçları, anonim bireylere özgürlükçü zeminde katılımında bulunma imkânı vermektedir. Anonimliğin sağladığı görünmezlik, insanlara gizli olmamaları durumunda yapmayacakları şeyler yapma cesaretini vermektedir (Suler, 2004:322) ve hatta protestolar söz konusu olduğunda, harekete geçme konusunda kararsız kalan bireyler dahi sosyal medya gibi yollarla süreçlere dahil olabilmektedir (Papic ve Noonan, 2011:167). Bu itici gücün alanları ve anonimlik, bireyleri katılım ve söz söyleme konusunda cesaretlendirebilir. Fakat, yeni teknolojilerin, denetimsizlik kadar denetimin de bir aygıtı olacağı unutulmamalıdır. Karagöz (2013:143-144), anonimleştirici teknolojilerin kullanılmadığı durumlarda internetin, iktidar organlarının denetim, baskı ve fişleme aracı haline gelebileceğini iddia etmektedir. Bahsi geçtiği şekilde eylem ve söylem özgürlüğü konusunda katkılar sunan ve bireysel haklar için güvence sunma hususunda faydaları göz ardı edilemeyecek anonimlik, bazı durumlarda da birey ve toplum zararına girilen fiillerin hamisi konumuna gelmekte, bu da ilgili mefhumun değerlendirilmesinde önemli bir nokta olarak öne çıkmaktadır.

3.2.2. Bireylerin Alternatif Medyayı Anonim Kullanım Nedenleri

Çalışmanın önceki kısımlarında yer yer bahsedildiği şekilde, alternatif medya ve anonimliğin kullanım neden ve biçimleri kişisel ve/veya toplumsal niyet ile ihtiyaçlar çerçevesinde de çeşitlilik arz etmektedir. İnsan ihtiyaçlarının sınırsızlığına dair olan mevcut kanı düşünüldüğünde, kullanım nedenlerinin de farklılaşım çoğalmasa doğal karşılanabilir.

Teich ve arkadaşlarına göre; anonim iletişimin kullanım sebepleri ve türleri arasında ayırım yapmak önemlidir, böylece bir formun kötülükleri başkalarını gereksiz yere kısıtlamak için bir neden olarak kullanılmaz. Bazı durumlarda, anonim iletişim insanları daha fazla yaklaştırmaya teşvik edebilir, isimlerini ilişkilendirmek istemeyecekleri değerli bilgiler sağlama (örneğin, bilgi sahibi olmayanlar için anonim ipuçları verme) ve gerçek kimlikleriyle kullanamayacakları kaynakları kullanma (örneğin uyuşturucu kullanımı, AIDS ya da intihar yardım hatları) gibi konularda onları cesaretlendirebilir. Bununla birlikte, bireyler başkalarına zarar vermek için anonim iletişimi kullanabilirler. Meşru anonimlik, daha geniş bir kullanım alanına girdiği için, gayri meşru kullanımlar da daha yaygın ve daha kolay hale gelmektedir. Bu konudaki politikalar, sosyal olarak arzu edilenleri kolaylaştırırken anonim iletişimin zararlı veya yıkıcı kullanımlarını önlemeye çalışmalıdır (Teich, vd. 1999:6-7).

Bireylerin alternatif medyayı anonim kullanım nedenleri irdelenirken, başlıca iki sebepten bu yola başvurulduğu iddia edilebilir:

- Anonimliğin içerik üreticiyi gizlemesi: Kitle iletişim araçlarını kitlelerle buluşturan yapılarda anonimlik geçmişi asırlara dayanan bir kavramdır. Bu derece köklü tarihine rağmen, bilhassa yeni iletişim olanaklarının insan hayatına girmesi, anonimlik üzerinde kavramsal ile pratik dönüşümlerin önünü açmış ve içerik üreticilerini, kendilerini gizleme konusundaki yöntemlere daha kolay bir şekilde ulaşabilir hale getirmiştir.

Gelişen ve gelişmekte olan yöntemlerle birlikte anonimlik, teknik altyapı ve biçim olarak kimliğin gizlenmesine izin veren medya ortamlarında içerik üreticiyi maskeleyen işlevi görmektedir. Düşünce ve söylem özgürlüğü gibi konularda yadsınamaz avantajlar sunan kavram, 'her zaman iyi huylu değildir. Mükemmel anonimlik, mükemmel bir suçü mümkün kılar. Bir ağda; iftira atma, taciz etme ya da saldırıya geçmeyi görmeden gerçekleştirme yeteneği, iftira atan, taciz eden ya da saldırıya uğrayan kişilerin oranını artıracaktır' (Lessig, 1995:1750).

İçerik üreticinin gizlenmesi, aynı zamanda bilgiye erişme amacı taşıyan kullanıcı üzerinde de etkiler bırakmaktadır. 'Çoğu zaman, içerik sağlayıcı anonimdir ya da sadece sanal bir kimliktir, çünkü bireylerin internette bilgi sağlamadaki etkisi azalmakta, sistemlerin tesiri artmaktadır. Ayrıca, kütüphaneler, kütüphaneciler ve özelleşmiş yayıncılar gibi geleneksel araçların eksikliği, bilgi arayanların bilgi güvenilirliğini değerlendirmek konusundaki yeteneklerini olumsuz yönde etkilemektedir (Vedder, 2008:354). Diğer bir deyişle, bilginin kaynağı olarak karşısında kimliksiz bir sistem gören bireyler, arada enformasyonun doğruluğunu denetleyecek kişi ve yapılar olmamasına rağmen, etki altında kalırlar. Buna bağlı olarak da birey, bilginin doğruluğunu ve geçerliliğini kontrol etme alışkanlığı edinme noktasında yoksunluk çeker.

- Anonimliğin izler kitleyi gizlemesi: Bireylerin anonimliği tercih etme nedenlerinden bir diğeri, medya araçlarını kullanırken gizlenme gayesidir. Ardında iz bırakmadan istediği yayınları takip edebilen ve yorumda bulunabilen kullanıcılar, böylece bilhassa internet ortamında daha rahat hareket etme kabiliyetine kavuşmuşlardır.

İnternet 1990'lardaki hızlı yükselişiyle, açık, rasyonel tartışmanın özgürce gerçekleşebileceği bir yer olarak ortaya çıkmış, her bakış açısına sahip bireylerin fikirleri tartışmak için eşit olarak bir araya gelebileceği bir ortam olarak görülmüştür. Fakat, insanları başka türlü sahip olamayacakları şekilde bir araya getirmesine rağmen, herhangi bir ortak görüşe ulaştıramamıştır (Bell ve Gauntlet, 2009:44). Kolektif ve özgürlükçü yapılar altında bir araya gelen bireyler, ortak şuurun bir parçası olmasa da, fikirlerin çeşitlenmesi ve çok seslilik açısından kazanımlar elde edildiği aşikardır.

İnternetin sağladığı anonim ortamın kişisel kimliği gizleme noktasında kilit bir aygıt olduğu hususunda genel kanaat, elbette literatürde aksi yönde ibarelere de rastlamak mümkündür. 'Chaum (1985:1030) bilgisayar ortamına dahil olmanın, insanların kendileriyle ilgili bilginin nasıl kullanılacağına dair izleme ve kontrol etme yeteneklerini çaldığını iddia eder. Benzer şekilde, yeni iletişim teknolojilerinin başlangıç çağı sayılabilecek bir dönemde çalışmasını yayınlayan Cohen (1996:981) de, bilgi çağına girildiğini, dijital formda çok miktarda bilgi edinebilen teknolojilerin ve bilgi sağlayıcıların, müşterilerinin kimler olduğu ve neyi okumaktan hoşlandıklarıyla ilgili daha önce görülmemiş bir veri birikimine sahip olmalarını sağladığını söylemiştir. Cohen ayrıca, bilginin dijital olarak iletildiği yeni çağda, okuma, dinleme ve görüntüleme gibi eskiden anonim olan basit eylemler vasıtasıyla okuyucuların bilgilerine (paylaşmamayı tercih ettikleri de dahil olmak üzere) ulaşılacağından söz eder.

4. ALTERNATİF MEDYANIN ANONİMLİKLE BİRLEŞEN BOYUTU: 4CHAN.ORG

Alternatif medyanın kendine internet ortamında yayılma imkânı bulması ve en büyük silahlarından biri olan anonimliği bu yeni mecrada daha kolay bir şekilde kuşanabilmesi, yeni platformların meydana gelmesini ve sıklıkla kullanılmasını da kolaylaştırmıştır. Sayıları ve etkileri giderek artan bu platformlar içinde bazıları diğerlerine nazaran daha fazla öne çıkmakta, daha büyük tesirler yaratmakta ve daha geniş kitlelere ulaşabilmektedir.

İnternet ortamında binlerce farklı alternatif medya odağı yer almaktadır. Chen'e (2012:7) göre 4chan bunların arasında özellikle ilgi çekicidir, çünkü insanların yaratıcı ve açık fikirli, aynı zamanda ahlaksız ve saldırgan olmaları tamamen özgür olan internetin kimliği gibidir. 4chan'ın internet ile karakteristik olarak bu derece örtüştüğü iddia edilirken, siteyi detaylı bir biçimde inceleyerek yerli literatüre kazandırmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

4.1. Sitenin Tanımı ve Tarihi

İlgili web sitesini tanımlayıp tarihine göz atarken, hem kendini betimleme biçimi ve literatürde yer alan görüşlere bakmak faydalı olacaktır. Site kendisini resmi olarak şöyle tanımlamaktadır; '4chan, herkesin yorum gönderebileceği ve görüntüleri paylaşabileceği basit bir görüntü tabanlı bülten tahtasıdır. 4chan'ın işbirliği-topluluk formatı, Japonya'nın Futaba Kanalı'ndaki en popüler forumlardan esinlenilmiştir. Farklı tahtalar, Japon anime - manga kültüründen video oyunlarına, müzikten fotoğrafçılığa kadar farklı konulara ayrılmıştır. Kullanıcıların topluluğa katılmadan önce kayıt olup bir hesap oluşturmalarına gerek yoktur' (4chan.org).

4chan 2003 yılında, anime hayranı bir Amerikalı çocuk (Christopher Poole) tarafından, Japon görüntü tahtası olan 2chan'den esinlenilerek Japon pop kültürünü tartışmak için kurulmuştur (Goriunova, 2014:67). Siteyi kurduğu dönemde henüz 15 yaşında olan ve "moot" lakabıyla anılan Poole, 2015 yılına gelindiğinde, 4chan.org'u 2chan'in eski sahibi Hiroyuki Nishimura'ya devretmiştir.

4chan.org'un kullanıcı kitlesi ve bu topluluğun amaçlarına/amaçsızlığına dair birçok yoruma rastlamak mümkündür. Resmi olarak 4chan.org, kullanıcı kitlesini ise şöyle tanımlamaktadır; 'Genellikle 18-34 yaş aralığında, yaklaşık olarak %70'i erkek %30'u kadın olmak üzere üniversite eğitimi almış veya hali hazırda almakta olan bireyler. Site, kullanıcıların coğrafi dağılımı ve ilgilerine ilişkin ise şu istatistikleri yayınlamaktadır; Birleşik Devletler (% 47), Birleşik Krallık (% 8), Kanada (% 6), Avustralya (% 5), Almanya (% 4), Fransa (% 2), İsveç (% 2), Hollanda (% 2), Polonya (% 1,5), Brezilya (% 1,5) ve %21 diğer ülkelerden, ilgi alanları Japon kültürü, anime, manga, video oyunları, çizgi romanlar, teknoloji, müzik, filmler olan kişiler' (4chan.org).

Literatürdeki ilgili tanımlamalara bakıldığında ise; Asenbaum'a (2017:7) göre 4chan, kimlikleri saklayarak meritokratik ilkeleri kurmayı amaçlar. Kitlesi bu şekilde nitelenen 4chan, 'son derece etkili bir ekosistemdir: sadece internet kültürünün ve internet memelerinin önemli parçalarını değil, aynı zamanda Anonymous ve alternatif sağ ideoloji gibi hareketlere de oldukça görünür bir platform sağlamıştır' (Hine, vd. 2017:1).

Sitedeki anonim gruplar, demokrasi karşıtı çabaları, ihbarları ve kullanıcı özgürlüğünü teşvik etmenin yanı sıra hoşgörüsüzlük, nefret ve şiddeti teşvik eden kolektif eylemlerde bulunma becerisine sahiptir (Bodle, 2013: 28). Sitenin kurucusu Christopher Poole'u Time dergisinin anketinde dünyanın en önemli insanı seçtirmek, 11 yaşındaki bir çocuğu intihara yönlendirmek, yaşlı bir adamın adresini ele geçirip doğum gününde evine yüzlerce tebrik kartları, pastalar ve hatta striptizci göndermek (Nagle, 2017) gibi farklı amaçlara sahip ve hatta amaçsız eylemler yapabilmektedir.

Bu fiillere imza atan kullanıcı kitlesi, anonimlik zırhının ardında diğer mecralarda gerçekleştiremeyecekleri eylemlere daha kolay bir şekilde imza atabilmektedir. Kullanım pratiklerine bakıldığında, '4chan.org üyelerinin kendilerini cinsiyet-nötr olarak sınıflandırmaya çalıştıkları tartışmalı bir kamu alanıdır. Bununla birlikte, kadınlara karşı düşmanca muamele ve söylemler görülmekte, bu durum, toplumsal cinsiyete dayalı konuların dijital alanlarda yoğunlaştığını göstermektedir. 4chan kullanıcıları bu tavrı diğer sosyal medya ortamlarına da taşımış, örneğin etnik çeşitlilik gösteren feministleri hedeflemek için "Operation Lollipop" adlı bir Twitter nefret kampanyası başlatmışlardır' (Tate, 2016:38-40).

4chan'ın tasarimsal yapısı her ne kadar ilkel bir siteyi andırsa da, bu görünüm mecranın karakteristiği olmuştur. '4chan.org çoklu paradoksların bulunduğu bir sitedir. Basit, görünüşte modası geçmiş bir mesaj panosu tasarımı kullanır. Yine de, günlük trafiği muazzamdır ve internet memeleri geniş popüler kültüre yayılmaya ve çoğalmaya devam etmektedir (Knuttila, 2011:1). Bu bağlamda sitenin büyüklüğü hakkında fikir sahibi olmak için, yayınladığı

kullanıcı istatistiklerine bakmak yeterli olacaktır. ‘4chan.org’un aylık sayfa gösterimleri: 703.000.000, aylık tekil ziyaretçi sayısı: 27.700.000 ve günlük ortalama mesaj sayısı: 900.000 ile 1.000.000 arasındadır’ (4chan.org).

Sitenin kullanım pratikleri bu şekilde çeşitlenebilmekte, 4chan.org alternatif medya tanımlamasını öncül örneklerden ve diğer mecralardan da öteye taşımaktadır. Örneğin; Campbell ve Twenge (2015: 362). Facebook’u ana akım olarak nitelendirirken, 4chan’i ana akım dışı kabul eder. Şüphesiz ki bunda sitenin temelinde yer alan anonimliğin payı büyüktür. Mesajlar, belirli bir süre veya gün sonra (popülerliğe bağlı olarak) silinir ve sitede arşiv kaydı kalmaz (Gekker, 2011) ve anonimliğin de güvencesi olan bu durum kullanıcılar da bir yenilmezlik duygusu oluşturur (Pendergrass, 2015: 6811).

Bahsi geçen etkileri yaratan anonimliğe sitedeki 70 tahtanın (temalara göre ayrılmış alt sayfalar board yani tahta olarak adlandırılmaktadır) 67 tanesinde tam anlamıyla rastlamak mümkünken, üçünde ise kısmi olarak anonimlikten söz edilebilir. /pol/, /sp/ ve /int/ tahtaları, kullanıcının IP adresinin coğrafi konumuna bağlı olarak bulunduğu ülkenin bayrağını da içerir. Bu durum, örneğin, bir olayın meydana geldiği bir ülkeden (coğrafi konumun VPN’ler ve vekiller kullanılarak manipüle edilebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır) olduklarını iddia ederek kullanıcıların manipüle edebilme yeteneğini azaltmaya yöneliktir (Hine, vd. 2017:2).

4.2. Sitenin Yarattığı Alt Kültür ve Önemli Kavramlar

4chan.org, karakteristik özellikleri sebebiyle kendine ait bir anlayış, jargon ve alt kültür yaratmıştır. Sitede paylaşım yapılırken tamamen anonim olunması, birden çok alt kültür oluşmasını ve bunların içeriksel olarak zenginliğini sağlayan en büyük sebeptir. Tam anlamıyla anonimlikle, 4chan, herhangi bir hiyerarşi duygusunu yok ederek ve birisinin bilgisi ve fikri dışında, dış dünyadan maddi herhangi bir şeyi yasaklayarak benzersiz bir eşitlik duygusu yaratır (Chen, 2012:10). Bu da, ortaya çıkan alt kültüre her kesimden bireyin katkı vermesini kolaylaştırır.

Bu durumda, internet ve ona eşlik eden anonimlik önemli bir sosyal rol oynar: özgür konuşma, özel ya da tabu konularının bilinçsizce tartışılması ve bilgi eşitliği sağlayan bir araçtır (Montiel, 2012:25). Mesele çevrim içi bir kültür inşa etmek olduğunda 4chan’deki içeriklerin kalıcı olmayan yapısı, sitenin güçlü yanlarından biri gibi görünmektedir. Bir arşiv olmadığı için, kullanıcılar sitenin hafızası olarak hizmet ederler ve referans vermek için arşivlenmiş herhangi bir konu olmamasına rağmen, 4chan’daki kültür sürekli olarak yeni içerikler oluşturarak siteye geri gelen kullanıcılar tarafından yeniden canlandırılır (Gibbons,2014: 13).

4chan kendi içinde yarattığı kültürün bir ürünü olarak özel bir jargona sahiptir. ‘Halkça anlaşılamayacak bir dil bozuntusu olan jargon’ (Develloğlu, 1980: 8) sadece siteyi bir süredir kullananlara hitap edebilecek kelime ve geçmişte sitede meydana gelen olaylara yapılan göndermelerden oluşur. Sitede üyelik sistemi olmadığı göz önünde bulundurulduğunda katılımcının eski veya yeni kullanıcı olup olmadığı tespit edilememekte, kişinin ne kadar eski bir takipçi olduğu, ancak eski olaylar ve jargona olan hakimiyetiyle ölçülebilmektedir.

Troll ve trollface kavramları, 4chan.org üzerinde sıklıkla kullanılan mefhumlardır. Kelimenin temelini inildiğinde, tarihinin internetin ilk yıllarına kadar gittiği görülmektedir. ‘1980’lerin sonlarında, internet kullanıcıları, çevrim içi toplulukları kasıtlı olarak bozan birisini göstermek için “troll” kelimesini kullanmaya başladılar. İlk zamanlarda trolling, küçük ve tek bir konuya eğilen Usenet gruplarının içinde yer alan nispeten zararsız bir eylemdi (Schwartz, 2008).

Zaman içinde 4chan jargonunun bir parçası haline gelen ve trollface sembolleşmiş görsellerle de desteklenen troll ve trolling kavramları, sitedeki kullanıcılar için bir uğraş halini almış ve ilk zamanlardaki masumane kullanımdan uzaklaşmaya başlanmıştır. Günümüzde, ‘trolling, yapılan davranışa güçlü bir tepki alındığında başarılı kabul edilir’ (Husted, 2012:131). Diğer bir deyişle, günlük kullanımda dilimize de trolleme olarak geçen eylem ne kadar ses getirdiyse o kadar amacına ulaşmış sayılmaktadır.

Topkek tabiri de, 4chan.org’da sıkça kullanılan bir kelimedir. Kökeni, Korece’de gülme eylemini sembolize etmek için kullanılan kekekeke harf grubuna dayanmakta, bir postta yer alan içeriğin çok komik olduğunu belirtme amacı taşımaktadır. Bu ifadenin görselleştirilmesi ise, Türkiye kökenli Eti firmasının bir ürünü olan Topkek’in fotoğraflarının postlara eklenmesi yoluyla yapılmaktadır. Bu durum, Japon kökenli ve Amerika Birleşik Devletleri’nde yerleşik bir platformda Türkiye menşeli bir ürünün jargona dâhil olmasıyla, sitenin alt kültürünün oluşmasındaki küresel çaptaki etkiyi gözler önüne sermektedir.

4chan’de yer alan sitenin karakteristik figürlerinden bir diğeri de Pedobear olarak adlandırılan ve resmedilen kavramdır. ‘2chan’den 4chan’e taşınmış olan figür, orijin olarak alakalı olmamasına rağmen, süreç içerisinde çocuk istismarı ile ilişkilendirilmiş ve site içi bir tepki aracı olarak kullanılmıştır’ (Stryker, 2011). Sitenin olanca

serbestliğine rağmen çocuk istismarı konusunda gösterilen kolektif hassasiyet sonucu, ilgili yasak içeriğe ulaşmaya ve yaymaya çalıştığı düşünülen bir kullanıcı farkedildiğinde bu figür paylaşılmakta, site yönetimi ve moderasyonu deyim yerindeyse göreve davet edilmektedir.

Sitenin duyarlı olduğu çocuk istismarı konusunda jargonda yer alan bir diğer kavram da “4chan party van”dır (4chan parti minibüsü). İlgili konuda konuşan, paylaşım yapan veya talepte bulunan kişilere karşı FBI’ya ait bir minibüs görseli ile yanıt verilmekte, bunun bir suç olduğu hatırlatılmakta ve yargılanma ihtimalleri üzerinden gönderme yapılmaktadır.

Mizahi görüntülerin alt kültürü, internette yaygın bir olgudur. Bazı sosyal medya siteleri (örneğin, 9GAG1, Reddit ve 4chan) insanların görüntülerini ve yorumlarını paylaşımlarına yönelik platformlar sağlar (Lin ve Hsu, 2014:3118). Geçmiş daha öncelere dayanmakla birlikte, internet memes kavramı da 4chan ile yaygınlık kazanmış ve sitenin özgün dilinin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Söylenmek veya gönderme yapılmak isteneni görsellerle ifade etmeye yarayan ve ‘kendi kendini kopyalayan kültürel nesnelere’ (Husted, 2012: 4) olan internet memeleri, son yıllarda büyük yayılma göstermişlerdir.

İnternet memelerinin büyük ölçüde bir web sayfasından, İngilizce konuşan bir görüntü panosu olan 4chan’dan kaynaklandığı iddia edilebilir (Goriunova, 2014:67). Sosyal medya alanında, internet memelerinin son birkaç yılda popülerlik kazanması, 9gag, Reddit ve 4chan gibi web sitelerinin bu memelerin yayılması için mekânlar sağlamasıyla mümkün olmuştur (Sagun, 2013:543).

Yıllar geçtikçe, 4chan / b İnternet memelerinin en verimli üreticilerinden biri haline gelmiştir. İnternet memeleri, kültürel referanslar içerir ve sadece belli bir grup tarafından anlamlandırılabilen şakalara benzer (Pendergrass ve Wright, 2014:2). Bu şekilde özel bir kitle tarafından anlamlandırılabilmesi, internet memelerinin de jargonun bir parçası olarak tanımlanabilmelerini sağlamaktadır.

4.3. Sitenin Etkisi ve Yön Verdiği Olaylar

Hine ve arkadaşları, 4chan’ın son on yılın en etkili çevrim içi üretim araçlarından biri olduğunu iddia eder (Hine vd. 2017: 1). Sitenin 15 yıllık tarihinde, bu savı destekleyici birçok olaya rastlamak mümkündür. Söz konusu olaylar, buradaki kitlenin kolektif biçimde hareket edebilme yeteneğine sahip eğitimli bir topluluk olmasından ileri gelmektedir. Bunun yanı sıra, 4chan’ın sahip olduğu anonim kültür, farklılıklar ortaya çıkana kadar onları gizler ve kimliklere dayalı çatışmaları önler (Manivannan. 2013:114). Böylece ayrı tercih, etnisite ve dünya görüşüne sahip bireyler bile ulaşılacak istenen ortak amaçlar uğrunda birlikte hareket edebilir.

Bu kolektif şuur ve devamında ortaya çıkan eylem kabiliyetinin odak noktasını, sitenin temel niteliği olan anonimlik ve yine adını bu karakteristik özellikten alan Anonymous grubu oluşturmaktadır. Sitenin faaliyete geçmesinden beş yıl sonra şekillenmeye başlayan ve taraftar toplayan Anonymous, süreç içerisinde farklı odaklar tarafından farklı şekillerde tanımlanmış ve aksiyonlarının yarattığı etkinin paydaşlarına sıkça tartışılmıştır.

4chan, anonymous kavramını resmi olarak alaycı bir dille tanımlamayı tercih etmiştir. Sitenin ilgili kısmında Anonymous kavramına dair şu açıklama yer almaktadır: "Anonymous", sitedeki isim alanına metin girmeyen bir kullanıcıya atanan addır. Anonim tek bir kişiyi değil, 4chan’daki herkesi kolektif olarak temsil eder. O erkekler arasında bir tanrıdır. Anonim ayı icat etti, eski Başkan David Palmer'a suikast düzenledi ve aynı zamanda bilinen en sert metal olan elmastan daha serttir. Güç seviyesinin dokuz binden fazla olduğu söyleniyor. Halen Bel-Air adlı bir kasabada teyzesi ve amcasıyla birlikte yaşıyor. Ancak, o Batı Philadelphia’da doğmuş ve büyümüştür. O affetmez (4chan.org).

2008’de, kullanıcılar 4chan’ın demokratik hacker-aktivist ağını “Anonymous” olarak isimlendirmeye başlamışlardır. Anonymous, adını siteyi kullananların ortak isminden alır ve çoğunluk konsensüsü olduğundan sadece kolektif gücünü kullanır. Tek başına bir lideri olmamasına ve 4chan’daki topluluğun akli gibi çalışmasına rağmen, Scientology Kilisesi’ni protesto etmiş, Wikileaks ve onun kurucusu Julian Assange’ı desteklemiş ve yasadışı çevrim içi kurumsal eylemleri sert bir şekilde eleştirmiştir (Chen, 2012:16).

Anonymous, yıllar boyunca birçok protesto ve operasyon düzenlemiş veya bu tür eylemlerin katılımcılarından olmuştur. Yer alınan başlıca etkinlikler olarak; 2010’daki Operation Payback (Operasyon Geri Ödeme; WikiLeaks sansürüne karşı), 2011’deki Özgürlük Operasyonları (Tunus, Libya ve Mısır’daki protestoların desteklenmesi) ve yine aynı yıldaki Occupy Movements (Finans merkezlerine yönelik işgal hareketlerinin desteklenmesi) gibi faaliyetler örnek gösterilebilir. Bunların yanında Anonymous, hiçbir zaman kişisel amaçlara hizmet eden eylemleri desteklememiş ve kolektif hareketi savunmuştur (Pendergrass ve Wright, 2014:2).

Anonymous'un faaliyetlerini incelerken, Türkiye'ye de ayrı bir pencere açmak gerekmektedir. Çeşitli sebeplerle birçok kurum ve ülkeyi hedef alan grup, Türkiye'ye yönelik de sanal saldırılar düzenlemiştir. Bazı web sitelere erişimin otoriteler tarafından engellenmesi üzerine grup zaman zaman saldırı faaliyetlerine girişmiş, fakat bunlar sınırlı ölçekte kalmıştır. Büyük etki yaratan saldırı ise, devam eden süreçte görülmüştür. 'Türkiye'nin IŞİD'e çeşitli biçimlerde destek verdiğini iddia eden Anonymous, 2015 yılının sonlarında ülkemizde yer alan ve sayıları binlerle ifade edilen bazı bilgisayarları ele geçirmiş, ülkenin finans kurumlarına ve resmi internet sistemlerine saldırı yaparak verilen hizmetlerin kesilmesine veya aksamasına sebep olmuştur.

4chan.org'un küresel çapta ismini duyurduğu olaylar sadece Anonymous'un faaliyetlerinden ibaret değildir. Sitedeki anonim, serbest ve büyük ölçüde illegal yapı, birçok olaya sebep olmuş, bunlardan bazıları da dünya gündemini meşgul etmiştir. 2014 yılında ünlü isimlerin özel pozlarının internet ortamına yayılması 4chan aracılığıyla olmuş ve bu konu çok uzun süre gündemi işgal ederken, Apple başta olmak üzere birçok teknoloji devini de zor durumda bırakmıştır. Çevrim içi mesaj panosu 4chan'deki (yani fotoğrafların ilk ortaya çıktığı yerdeki) anonim paylaşımcılar, görüntülerin iCloud hesaplarından alındığını iddia etmişlerdir.

5. 4CHAN.ORG'UN BETİMSSEL VE İÇERİKSEL ANALİZİ

5.1. Yöntem

Önemi gittikçe artan ve kullanımı yaygınlık kazanan alternatif medya mecralarını anlamak, günümüz toplumunu ve basın ekosistemini doğru bir şekilde değerlendirebilmek için elzemdir. Günümüzde, gelişen teknolojilerin de yardımıyla her gün çoğalan miktarda yeni medya araçlarıyla karşılaşmakta, bu da basının belli merkezlerden denetim ve yönetimini adeta imkânsız hale getirmektedir.

Ana akım geleneksel mecraların karşısında konumlanan bu mecralar, asırlardan bu yana varlığını sürdürmüş, fakat bilhassa yirminci yüzyılın sonlarından başlayarak internetin insan hayatının vazgeçilmez bir parçası olmasıyla sayılarını sürekli artırmışlardır.

Günümüz alternatif medya mecraları, insan aklının ve isteklerinin sınırları kadar geniş amaçlara ve yine aynı nispette farklılaşan niteliklere sahiptirler. Bu bağlamda gerek insan hayatına gerek toplumsal yaşama gerekse de iletişim alanına katkılar sunan bu mecraların incelenmesi gerekmekte ve yeni çalışmalar alan yazına kazandırılmalıdır. Bahsi geçen alternatif medya ortamlarından birinin betimlenerek ve analiz edilerek çalışma konusu yapılması, bu çalışmanın başlıca amacını oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında, kavramsal çerçeveye bağımlı olarak alternatif medya mecraları evren olarak belirlenmiş ve bu kapsam altında faaliyetini sürdüren platformlar dikkate alınmıştır. Örneklem seçiminde ise, evrenin kapsamının oldukça geniş olması göz önünde bulundurulmuş ve 4chan.org adlı web sitesi örneklem olarak seçilmiştir. Bu web sitesinin seçilmesinin başlıca sebebi, 4chan'in taşıdığı bazı nitelikler hasebiyle diğer mecralardan farklı olduğunun düşünülmesidir.

Örneklemi oluşturan 4chan.org, birçok çalışmaya konu olmuştur. Kitaplar özelinde bakıldığında; Cole Stryker (2011) tarafından kaleme alınan ve sitenin içeriği, yükselişi ve internet memeleri ile ilişkisi gibi konuları ele alan *Epic Win for Anonymous: How 4chan's Army Conquered the Web*, Rose Maddox (2014) tarafından yazılan ve site hakkında merak edilenlere 167 soru özelinde cevap niteliği taşıyan *4chan 167 Success Secrets - 167 Most Asked Questions On 4chan - What You Need To Know*, Angela Nagle'nin (2017) yazdığı ve internet alt kültürleri, 4chan ve Tumblr ve Trump örneklerinde alt-sağın ana akımı nasıl ele geçirdiğini konu alan *Kill All Normies: Online Culture Wars From 4Chan And Tumblr To Trump And The Alt-Right*, Mike Wendling'in (2018) Trump'ın seçilme sürecinde öne çıkan ırkçı, kadın düşmanı ve aşırı sağ hareketi anlamak için 4chan'i referans gösteren kitabı *Alt-Right: From 4chan to the White House*, siteyi konu alan başlıca kitaplar olarak öne çıkmaktadır. Bunlara ek olarak, Parry Olson (2013) tarafından yazılan ve 4chan.org'dan doğan Anonymous grubunun konu alındığı *We Are Anonymous: Inside the Hacker World of LulzSec, Anonymous, and the Global Cyber Insurgency* isimli kitapta, ilgili topluluğun kuruluş ve gelişim aşamaları, imza attıkları olaylar ve yarattıkları etkiler eşliğinde verilmektedir.

4chan.org'u konu alan makaleler için alan yazında bir tarama yapıldığında ise diğer çalışmalarda sıkça atıf yapılan başlıca yayınlar olarak; Bernstein ve arkadaşları (2011) tarafından yazılan *4chan and /b: An Analysis of Anonymity and Ephemerality in a Large Online Community*, Knuttila'nın (2011) kaleme aldığı *User Unknown: 4chan, Anonymity and Contingency*, Chen'in (2012) makalesi *The Creation and Meaning of Internet Memes in*

4chan: Popular İnternet Culture in The Age of Online Digital Reproduction, Potts'un (2013) yayını Interfaces as Rhetorical Constructions: Reddit and 4chan During the Boston Marathon Bombings ve Goode (2015) tarafından yayınlanan Anonymous and The Political Ethos of Hacktivism sayılabilir.

Bahsi geçtiği şekilde birçok yayına konu olan 4chan.org'un diğer alternatif medya mecralarından farklı olduğu ön kabulünden hareketle yapılan çalışmada, sitenin yerli alan yazında çok kısıtlı olarak ele alındığı da göz önünde bulundurularak detaylı bir inceleme yoluna gidilmiştir. Sadece betimsel analiz veya sadece içerik analizi değil, konuyu daha geniş bir şekilde aktarmak amacıyla her iki yöntem birlikte kullanılmıştır.

Çalışma 4chan.org'daki mevcut durumu gözler önüne serme gayesinde olduğu için, betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Web sitesinin 70 farklı alt sayfadan oluşması ve bu alt sayfaların da farklı nitelikler taşıması sebebiyle ayrı ayrı betimlenmesi gerekmiş, aktarımda söylem birliği belirlemek amacıyla bazı temalar belirlenerek söz konusu sayfalar incelenmiştir.

Çalışmada betimleyici analizin yanı sıra, içerik analizi yöntemine de başvurulmuştur. Alt sayfaların her biri; karşılama ekranlarındaki post ve görsel sayısı ile muhteviyatlarının hangi zaman aralıklarında kendini yenilediği hususlarında incelemeye tabi tutulmuştur. Bunlara ek olarak, sayfalarda mevcut bulunan o anki içeriğin barındırdığı konular özetlenmiş ve açıklanmıştır.

Çalışmanın başlıca sınırlılıkları, sitenin karakteristik özelliklerinden ileri gelmektedir. Bu sınırlılıklar, kavramsal çerçevede de ele alınan anonimlik ve gelip geçicilik özelliklerinden kaynaklıdır. Sitenin kullanıcılarının demografik özelliklerine dair bir bilgiye ulaşmanın mümkün olmaması sebebiyle kullanıcı kitlesine dair bir projeksiyon yapılamamıştır. Bunun yanında, 4chan.org'un arşiv kaydı tutmaması, yani içeriklerin gelip geçici olması sebebiyle de veriler ancak anlık olarak alınabilmektedir.

Kendini 10 saniye içinde bir dahi yenileyen sayfaların olduğu düşünüldüğünde, sitenin görünümüne ve içeriğine dair kesin yargılarda bulunulamayacağı açıktır. Bu sebeple, sitenin 70 alt sayfasından üç defa farklı zamanlarda veri toplanmış ve betimlemelerde datayı biriktirip toplu değerlendirme, sayısal verilerde ise ortalamalarının alınması yoluna gidilmiştir.

5.2. Sitenin Genel Yapısal Özellikleri

4chan.org, kullanıcılarına anonim olarak görsel, video ve metin paylaşma imkânı veren imageboard türünde bir web sitesidir. Genellikle İngilizce dilinde içerikler paylaşılan site, 1 Ekim 2003 tarihinden bu yana hizmette olup, merkezi Amerika Birleşik Devletleri'nde yer almaktadır. Sitenin genel yapısal özelliklerine değinilmeden imageboard kavramını açmak yerinde olacaktır. Imageboard, görsel ağırlıklı paylaşımların yapıldığı bir platform türü olarak bilinmekte ve Japon internet kültüründen gelmektedir.

Sitenin kullanım pratikleri bağlamında ise öne çıkan iki nokta bulunmaktadır. Bunlardan ilki olan anonimlik, mecranın benzer platformlar arasından sıyrılmasını sağlamış, alternatif medya araçları içerisinde bilinen bir konuma erişmesini kolaylaştırmıştır. '4chan'ın bir diğer önemli özelliği de içeriğinin geçici nitelikte olmasıdır. Tahtalarda belirli bir zamanda aktif olabilen sınırlı sayıda konu vardır. (Zannettou, vd. 2017:3).

Orijinal şekliyle "board", çalışmada nitelenen haliyle tahta kavramı, sitenin 2018 yılı Haziran ayı itibarıyla 70 adet olan alt sayfalarından her birini nitelemektedir. Türkçe'ye pano olarak da uyarlanabilecek board kavramının, çalışmada tahta olarak çevrilmesinin sebebi, 4chan.org benzeri yerli internet sitelerinde bu tabirin kullanılmasıdır. Türkiye'de, 4chan formatındaki siteleri taklit edip Türkçe içeriğe izin veren, geçtiğimiz yıllarda açılıp bir kısmı kapanan bir kısmı da yayın hayatına devam eden Trchan, Toruchan, Turkchan, Tahta ve 4tahta gibi imageboard platformları bulunmaktadır. Söz konusu Türkçe platformlar, işleyiş bakımından ve tasarım bakımından 4chan ile büyük oranda benzerlik taşısa da, içerik zenginliği ve veri trafiği bakımından oldukça kısıtlı ölçekte dirler. Türkçe imageboardların, alandaki evrensel kavramların yerel düzeye taşınması ile ulusal internet kültürüne uyarlanmasına katkıda bulunduğu ve alternatif medyanın bu koluna dair bir bilgi birikimi oluşmasına yardımcı olduğu iddia edilebilir.

Çalışmada ele alınan bir diğer kavram ise tirad mefhumudur. Sitenin orijinali olan İngilizce sürümünde thread olarak geçen ve tahtadaki her bir ana başlığı betimleyen mesajlar grubu, postlar tarafından oluşturulur. Post, tiradları oluşturan her bir mesaja verilen addır ve postlar sadece metin, sadece görsel veya her iki türü bir arada içerebilir. Her postta en fazla bir adet görsele yer verilebilir ve her postun kendine özel bir kod numarası vardır. Aynı tirad altına daha sonra mesaj yazan kişiler bu numarayı kullanarak ilgili posta gönderme yapabilir, cevap

verebilir. Her postun üzerinde, o mesajın yayımlandığı tarih ve saat bilgisi de bulunmaktadır. Böylece diğer anonim kullanıcılar tiradda süren tartışmanın akışını ve mesajların sıklığını takip edebilirler.

5.3. Sitedeki Tahtaların Betimlenmesi

4chan.org üzerinde 70 adet tahta bulunmaktadır. Bu tahtalar belirli temalara göre site tarafından gruplandırılmış ve yediye bölünmüştür. Tahtaların listesi ana sayfada grup isimlerinin altında verilmekte olup, ayrıca alt sayfaların ve tirad sayfalarının hem altında hem de üstünde kısaltmalarıyla bütün sayfalar sıralanmıştır. Yedi ana kategori altında yer alan tahtaların içeriğine dair temel bilgiler ve istatistik veriler şu şekildedir;

5.3.1. Japanese Culture

Bu ana kategori altında yer alan tahtalarda; Anime & Manga, Anime/Cute, Anime/Wallpapers, Mecha, Cosplay & EGL, Cute/Male, Flash, Transportation ve Otaku Culture sayfalarıdır. Genel olarak chan kültürünün ortaya çıktığı dönemdeki klasik Japon kültürü konuları bu kategorinin kapsamına girmektedir.

Tablo 2. Japanese Culture Kategorisindeki Tahtaların Kullanım Analizi

Tahta	Birinci sayfada yer alan tiradlardaki toplam post sayısı	Birinci sayfada yer alan tiradlardaki toplam görsel sayısı	Birinci sayfadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre	Tahtadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre
Anime & Manga	2240	556	00.01.40	01.46.42
Anime/Cute	1232	944	00.56.00	24.25.18
Anime/Wallpapers	1148	664	05.59.30	428.57.11
Mecha	1431	350	00.37.24	40.02.11
Cosplay & Egl	1758	479	00.21.12	277.45.45
Cute/Male	1160	803	02.41.28	290.33.21
Flash*	-	-	-	-
Transportation	888	181	03.59.46	174.30.45
Otaku Culture	1528	326	00.18.52	16.58.09

* Flash tahtası, diğer 69 tahtadan farklı bir tasarım ve işleyişe sahiptir. 4chan.org kullanıcıları, bu özel duruma sahip sayfada flash formatında dosyalar paylaşabilmekte ve diğer anonimlerin yorumuna sunabilmektedirler. Klasik 4chan tahta düzenine sahip olmayan mecrada dosyalara yönlendirme yapan 30 satırlık bir tablo bulunmakta fakat hiç görsel bulunmamaktadır. /f/, bu özelliğiyle de bir Imageboard olan sitede tektir.

Japanese Culture kategorisinde Anime & Manga tahtası ilk sayfadaki toplam post sayısı, Anime/Cute tahtası ise ilk sayfadaki toplam görsel sayısı bakımından lider konumdadır. Kategoride en hızlı içerik akışına sahip olan ve paylaşımların en kısa sürede siteden düşerek silindiği tahta da Anime & Manga'dır.

5.3.2. Video Games

Video Games, Video Game Generals, Pokémon ve Retro Games olmak üzere dört tahtaya sahip bu kategoride, oyun teması üzerine paylaşımlar yapılmaktadır.

Tablo 3. Video Games Kategorisindeki Tahtaların Kullanım Analizi

Tahta	Birinci sayfada yer alan tiradlardaki toplam post sayısı	Birinci sayfada yer alan tiradlardaki toplam görsel sayısı	Birinci sayfadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre	Tahtadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre
Video Games	2227	499	00.00.19	03.07.33
Video Game Generals	4722	1305	00.00.13	01.36.38
Pokémon	1444	530	00.08.15	08.17.32
Retro Games	1054	304	00.21.26	29.13.03

Kategori altındaki tahtalar içerisinde ilk sayfadaki post ve görsel bakımından en zengin içeriğe sahip Video Game Generals, akış hızı olarak da diğer tahtalara göre öne çıkmaktadır.

5.3.3. Interests

Çeşitli ilgi alanlarına yönelen bu kategoride; Comics & Cartoons, Technology, Television & Film, Weapons, Auto, Animals & Nature, Traditional Games, Sports, Alternative Sports, Science & Math, History & Humanities, International, Outdoors ve Toys tahtaları bulunmaktadır.

Tablo 4. Interests Kategorisindeki Tahtaların Kullanım Analizi

Tahta	Birinci sayfada yer alan tiradlardaki toplam post sayısı	Birinci sayfada yer alan tiradlardaki toplam görsel sayısı	Birinci sayfadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre	Tahtadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre
Technology	898	113	00.03.01	04.06.31
Television & Film	445	85	00.00.36	01.37.12
Weapons	938	221	00.07.58	06.38.48
Auto	639	209	00.06.43	09.36.49
Animals & Nature	922	259	02.13.02	40.02.22
Traditional Games	1803	302	00.02.43	07.35.41
Sports	1358	210	00.01.55	02.27.19
Alternative Sports	836	220	00.18.38	15.20.45
Science & Math	732	108	00.05.00	13.20.02
History&Humanities	760	93	00.13.20	10.43.25
International	1014	285	00.01.07	06.47.40
Outdoors	967	263	01.14.20	80.11.17
Toys	1973	613	00.34.06	25.32.40

Interests kategorisinde; Toys tahtası ilk sayfadaki post ve görsel sayıları bakımından önde gelirken, en hızlı akışın Television & Film’de olduğu görülmektedir.

5.3.4. Creative

Genel olarak hobi ve tasarımların yer aldığı kategorideki tahtalar; Oekaki, Papercraft & Origami, Photography, Food & Cooking, Artwork/Critique, Wallpapers/General, Literature, Music, Fashion, 3DCG, Graphic Design, Do-It-Yourself, Worksafe GIF ve Quests’dir.

Tablo 5. Creative Kategorisindeki Tahtaların Kullanım Analizi

Tahta	Birinci sayfada yer alan tiradlardaki toplam post sayısı	Birinci sayfada yer alan tiradlardaki toplam görsel sayısı	Birinci sayfadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre	Tahtadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre
Oekaki	1314	871	12.28.02	594.54.15
Papercraft & Origami	1116	331	74.20.15	2156.52.58
Photography	1437	482	03.37.42	211.19.41
Food & Cooking	746	182	00.13.10	16.35.43
Artwork/Critique	1225	424	01.14.51	53.54.11
Wallpapers/General	1374	921	01.32.12	79.52.49
Literature	591	80	00.04.32	09.32.24
Music	532	151	00.02.43	03.46.18
Fashion	894	376	00.16.07	16.01.49
3DCG	834	231	08.16.32	423.50.19
Graphic Design	665	292	17.13.26	418.27.33
Do-It-Yourself	1064	170	02.44.38	83.53.37
Worksafe GIF	2064	725	00.52.49	60.16.55
Quests	1951	207	01.13.39	199.54.28

Creative kategorisinde Worksafe GIF tahtası ilk sayfadaki toplam post sayısı,Wallpapers/General tahtası ise ilk sayfadaki toplam görsel sayısı bakımından lider konumdadır. Kategoride en hızlı içerik akışına sahip olan ve paylaşımların en kısa sürede siteden düşerek silindiği tahta da Music’dir.

5.3.5. Other

Business & Finance, Travel, Fitness, Paranormal, Advice, LGBT, Pony, Current News, Worksafe Requests ve Very Important Posts tahtalarından oluşan kategoride diğer ilgi alanları yer almaktadır.

Tablo 6. Other Kategorisindeki Tahtaların Kullanım Analizi

Tahta	Birinci sayfada yer alan tiradlardaki toplam post sayısı	Birinci sayfada yer alan tiradlardaki toplam görsel sayısı	Birinci sayfadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre	Tahtadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre
Business & Finance	392	98	00.00.57	05.53.46
Travel	749	72	00.54.21	89.11.08
Fitness	1053	181	00.02.08	04.35.07
Paranormal	517	87	00.07.44	09.02.36
Advice	578	23	00.05.21	08.56.57
LGBT	1085	145	00.20.20	17.07.01
Pony	2143	665	00.11.28	10.33.45
Current News	526	10	01.46.10	237.28.58
Worksafe Requests	120	54	00.30.14	27.34.20
Very Important Posts	371	161	37.17.17	857.12.57

Other kategorisindeki tahtalar içerisinde ilk sayfada en çok post ve görsel barındıranı Pony'dir. Akış hızı bakımından ise, Business & Finance kategorinin en çok rağbet gören alt sayfasıdır.

5.3.6. Misc.

Random, ROBOT9001, Politically Incorrect, International/Random, Cams & Meetups ve Shit 4chan Says tahtalarının yer aldığı kategori, diğer bölümlere göre öne çıkmaktadır. Bunun sebebi, sitenin tanınırlığı ve yarattığı etkide büyük katkısı olan Random (/b) tahtasına ev sahipliği yapmasıdır.

Tablo 7. Misc. Kategorisindeki Tahtaların Kullanım Analizi

Tahta	Birinci sayfada yer alan tiradlardaki toplam post sayısı	Birinci sayfada yer alan tiradlardaki toplam görsel sayısı	Birinci sayfadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre	Tahtadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre
Random	2159	982	00.00.10	00.34.24
ROBOT9001	294	52	00.02.11	02.36.07
Politically Incorrect	1426	334	00.00.23	00.38.25
International/Random	326	103	00.04.52	05.28.47
Cams & Meetups	778	209	00.15.09	09.33.10
Shit 4chan Says	409	31	00.16.59	09.04.51

Genel olarak hızlı akışa sahip tahtaları barındıran kategorinin içerik açısından en zengin ve gönderileri en kısa sürede geri sayfalara atıp silinmesine sebep olan bölümü, /b/ olarak da bilinen ve sitedeki trafiğin büyük bölümünü üstlenen Random board'udur.

5.3.7. Adult

Yetişkin kullanıcıları hedefleyen bu kategoride, Sexy Beautiful Women, Hardcore, Handsome Men, Hentai, Ecchi, Yuri, Hentai/Alternative, Yaoi, Torrent,s High Resolution, Adult GIF, Adult Cartoons ve Adult Requests tahtaları bulunmaktadır.

Tablo 8. Adult Kategorisindeki Tahtaların Kullanım Analizi

Tahta	Birinci sayfada yer alan tiradlardaki toplam post sayısı	Birinci sayfada yer alan tiradlardaki toplam görsel sayısı	Birinci sayfadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre	Tahtadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre
Sexy Beautiful Women	1377	956	00.13.27	23.51.20
Hardcore	1465	1015	01.17.34	105.39.47
Handsome Men	1330	818	01.58.46	143.15.02
Hentai	1013	556	01.16.30	69.46.00
Ecchi	2117	1801	02.13.04	264.37.24
Yuri	1651	584	01.40.20	87.25.35
Hentai/Alternative	1540	964	00.42.19	28.58.23
Yaoi	1485	912	01.45.14	158.29.35
Torrents	1480	274	04.18.34	702.07.28
High Resolution	1394	919	01.28.24	87.13.14
Adult GIF	1531	530	00.08.08	10.56.14
Adult Cartoons	1298	919	00.37.04	36.56.42
Adult Requests	235	199	00.11.15	07.00.59

Bu kategoride ilk sayfadaki post ve görsel sayısı bakımından Ecchi lider konumdayken, akış hızlarını ortaya koyan verilere göre ise Birinci sayfadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre bakımından Adult GIF, Tahtadaki ilk ve son tiradların son postları arasındaki süre açısından ise Adult Requests tahtası önde gelmektedir.

6. SONUÇ

İletişim olanaklarının günden güne çeşitlendiği günümüz dünyasında, medya araçlarını çeşitli yönleriyle değerlendirip anlamlandırmayı ve alandaki kavramlarla örtüştüğü ayrıştığı noktaları tespit etmeyi hedefleyen çalışmalar giderek önem kazanmaktadır. Bu noktadan hareketle gerçekleştirilen çalışmada da aynı gaye çerçevesinde 4chan.org isimli web sitesi incelenmiş, alternatif medya ve anonimlik kavramlarının literatürde kendilerine yer bulma biçimleri ve söz konusu sitedeki pratik kullanımları üzerine eğilinmiştir.

Çalışmanın betimleme ve analiz kısımlarında kuramsal çerçeve ile bağ kurmak ve ön kabulü sınamak gayesiyle yapılan gözlemler sonucunda, alternatif medyanın karakteristik özelliklerinin bazı tahtalarda kısmen, bazılarında ise bir bütün olarak kendini gösterme imkânı bulunduğu saptanmıştır. Örneğin kullanıcılardan az rağbet gören tematik bir tahta sadece anonimlik ve denetimsizlik gibi başlıca özelliklere sahipken, /b/ (random) gibi klasikleşmiş bir anarşi anlayışına sahip tahtalar ise denetimsizlik, kolektiflik, hızlılık, etkililik, evrensellik ve amaçsallık gibi diğer tüm nitelikleri de taşıyabilmektedirler.

Çalışmada ayrıca; alternatif medyanın yerine getirmesi öngörülen işlevlere, 4chan.org tarafından uygun zemin sağlandığı tespit edilmiştir. Haber verme, eğlendirme, sosyal katılım sağlama, suça ortam hazırlama, propaganda eğitim ve sivil toplum hareketleri oluşturma gibi başlıca işlevlerin ilgili sitede gerçekleştirildiği veri toplama sırasında defaten şahit olunan bir durumdur. Zaten hâlihazırda, sitenin tarihçesi aktarılırken de bu işlevlerin pratik düzlemdeki akisleri örneklendirilerek sıkça zikredilmiştir.

Çeşitli sınırlılıklara sahip olan çalışmanın sonucunda ise; 4chan.org isimli Imageboard formatındaki web sitesinin, yeni medya ortamında varlığını sürdüren diğer alternatif medya mecralarında ayrı ayrı bulunan birçok özelliği bir arada bünyesinde barındırdığı, bu bakımdan diğerlerinden farklı bir yerde konumlandığı neticesine ulaşılmıştır. 4chan.org'un, kavramsal çerçeve bölümünde alternatif medya mecralarını betimleyen nitelikleri karşılama yanısıra, özgün yapısı, milyonlara ulaşan tekil kullanıcı sayısı ve bu kitlenin elinde bulunan etki gücü sebebiyle genel tanımlamaların da ötesine geçebildiği görülmüş, bu tespit sitenin tanıtıldığı kısımda örneklerle ortaya konulmuştur.

Bir diğer deyişle, haber verme görevini kısıtlı temalar çerçevesinde, sınırlı imkânlarla ve belirli kitlelere karşı ifa eden diğer birçok alternatif medya organının aksine 4chan, bu işi anonim, kolektif ve denetimsiz bir biçimde, çok daha tesirli bir düzeyde gerçekleştirebilmektedir. Ulaşılan bu sonuç, 4chan.org'un alanda farklı bir boyut olduğuna dair ön kabulü destekler nitelikte olup, yapılacak diğer çalışmalara da örnek teşkil edebilme potansiyeli taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Asenbaum, H. (2017). "Cyborg Activism: Exploring The Reconfigurations of Democratic Subjectivity in Anonymous", *New Media & Society*, 20(4), 1–21.
- Atton, C. (2006). *Alternative Media*, London: Sage Publications.
- Atton, C. (2007). "A Brief History The Web And Interactive Media", K. Coyer, T. Dowmunt, A. Fountain (Ed.), *The Alternative Media Handbook* içinde (59-66) London, Routledge.
- Atton, C. (2009). "Alternative And Citizen Journalism", K. Wahl-Jorgensen ve T. Hanitzsch (Ed.), *The Handbook of Journalism Studies*, içinde (265–278). New York: Routledge.
- Aydoğan, A. ve Başaran, F. (2012). Yeni Medyayı Alternatif Medya Bağlamında Anlamak, Ö. Özer (ed) *Alternatif Medya Alternatif Gazetecilik: Türkiye’de Alternatif Gazetecilik Üzerine Değerlendirmeler* içinde (213-246), Konya: Literatürk Academia.
- Arklan, Ü. ve Rençber, H. (2017). "Social Media As The Escape Area For Illegality - İllegalitenin Kaçış Alanı Olarak Sosyal Medya", E. Doğan ve E. Geçgin (Ed.), *Current Debates In Public Relations, Cultural & Media Studies Volume 9*, içinde (31-52), London: IJOPEC Publication
- Atkinson, A. (2005). "Conceptualizing Global Justice Audiences of Alternative Media: The Need For Power and Ideology in Performance Paradigms of Audience Research", *The Communication Review*, 8(2), 137-157.
- Atkinson, J. (2006). "Analyzing Resistance Narratives at The North American Anarchist Gathering: A Method for Analyzing Social Justice Alternative Media", *Journal of Communication Inquiry*, 30(3), 251-272.
- Bell, D. ve Gauntlet, D. (2009). "On The Net: Navigating the World Wide Web. Case Study: Wikipedia", G. Creeber, G. R. Martin (Ed.), *Digital Culture: Understanding New Media*, içinde (30-45), UK: McGraw-Hill Education.
- Bernstein, M. S. Monroy-Hernández, A. Harry, D. André, P. Panovich, K. ve Vargas, G. G. (2011). "4chan and/b: An Analysis of Anonymity and Ephemerality in a Large Online Community", *ICWSM*, 50-57.
- Bodle, R. (2013). "The Ethics of Online Anonymity or Zuckerberg vs. Moot", *ACM SIGCAS Computers and Society*, 43(1), 22-35.
- Briggs, A. ve Burke, P. (2004). *Medyanın Toplumsal Tarihi: Gutenberg'den İnternete*. Ü. H. Yolsal, E. Uzun (Çev.), İstanbul: Kırmızı Yayınları.

- Campbell, K. W. ve Twenge, J. M. (2015). "Narcissism, Emerging Media, and Society." L. D. Rosen, N. A. Cheever, ve L. M. Carrier (Ed.), *The Wiley Handbook of Psychology, Technology, and Society*, First Edition, içinde (358-370), New York: Wiley & Sons, Ltd.
- Cerçi, S. (2005). *Haber ve Röportaj Tekniği*, Ankara: Şubat Kitabevi Yayınları.
- Chen, C. (2012). "The Creation and Meaning of Internet Memes in 4chan: Popular Internet Culture in The Age of Online Digital Reproduction", *Habitus*, (3), 6-19.
- Cohen, J. E. (1995). "Right to Read Anonymously: A Closer Look at Copyright Management in Cyberspace", *A. Conn. L. Rev.* (28). 981-1039.
- Chaum, D. (1985). "Security Without Identification: Transaction Systems to Make Big Brother Obsolete", *Communications of the ACM*, 28(10). 1030-1044.
- Coyer, K. (2007). "Mysteries Of The Black Box Unbound: An Alternative History Of Radio", K. Coyer, T. Downumt, A. Fountain (Ed.), *The Alternative Media Handbook* içinde (15-28), London: Routledge.
- Çamdereli, M. (2015). *İletişime Giriş*, İstanbul: Dem Yayınları.
- Çoban, S. (2013). *Hegemonya Aracı ve İdeolojik Aygıt Olarak Medya*, İstanbul: Parşömen Yayıncılık.
- Çotuksöken, B. (2013). *Ayrımcılık Olgusu ve Teknoloji*, Z. Kutlusoy (ed). *Tutarsızlığın İz Sürücüsü Dilde / Düşüncede* içinde (425-432) Ankara: İmge Kitabevi.
- Demirer, T. ve Özbudun, S. (2007). *Medya (=Kapitalizm) ve Manipülasyon (=Yalan)* G. Özgür; T. Demirer (Ed.) *İmparatorun Soyтарыsı Egemen Medya*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Devellioğlu, F. (1980). *Türk Argosu*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Downumt, T. ve Coyer, K. (2007). "Introduction", K. Coyer, T. Downumt, A. Fountain (Ed.), *The Alternative Media Handbook* içinde (1-12), London: Routledge.
- Downing, J. D. (2000). *Radical Media: Rebellious Communication And Social Movements*. London: Sage Publications.
- Eco, U. (2012). *Yengeç Adımlarıyla: Sıcak Savaşlar ve Medyatik Popülizm*, Çeviren: Ş. Gezgin (Çev.), İstanbul: Doğan Kitap.
- Ferry, A. (2002). "Anonymity": The Literary History of a Word. *New Literary History*, 33(2), 193-214.
- Fuchs, C. (2010). *Alternative Media As Critical Media*. *European Journal of Social Theory*, 13(2), 173-192.
- Gekker, A. (2011). *Legionnaires of Chaos: "Anonymous" and Governmental Oversight of The Internet*. Digital Ethics. New York: Peter Lang Publishing.
- Gibbons, J. W. (2014). *Modelling Content Lifespan In Online Social Networks Using Data Mining*, Doktora Tezi, Electrical Engineering and Computer Science and the Graduate Faculty of the University of Kansas, Philosophy, Kansas.
- Gillett, J. (2003). "The Challenges Of Institutionalization for AIDS Media Activism", *Media, Culture & Society*, 25(5), 607-624.
- Goddyn, B. (2001). "Defining Anonymity And Its Dimensions In The Electronic World" The Seminar on Law and Information Science, The Interdisciplinary Center for Law and Information Technology (ICRI). Catholic University of Leuven, Leuven, Belgium. 1-35.
- Goode, L. (2015). *Anonymous And The Political Ethos Of Hacktivism*, *Popular Communication*, 13(1), 74-86.
- Goriunova, O. (2013). *The Force of Digital Aesthetics. On Memes, Hacking, and Individuation*, *The Nordic Journal of Aesthetics*, 24(47), 54-75.
- Güngör, N. (2016). *İletişim Kuramlar Yaklaşımlar*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Hine, G. Onalapo, J. De Cristofaro, E. Kourtellis, N. Leontiadis, I. Samaras, R. ve Blackburn, J. (2017). "Kek, Cucks, and God Emperor Trump: A Measurement Study of 4chan's Politically Incorrect Forum and its

- Effects on the Web”, In International Conference on Web and Social Media (ICWSM). Association for the Advancement of Artificial Intelligence (AAAI).
- Husted, U. M. (2012). “A Funny Thing Happened On The Way From The Forum: The Life and Death Of Internet Memes”, *Global Discourse*, 4(2-3), 325-349.
- Iane, C. (2011). “Anonymity on the Internet and Its Psychological Implications for Communication”, *Cercetări Filosofico-Psihologice*, 3(2), 125-132.
- Karagöz, K. (2013). “Toplumsal Hareketler ve Dijital Aktivizm Hareketleri”, *İletişim Ve Diplomasi*, 1(1) 179.
- Kaya, R. (1999). “Medya, Toplum, Siyaset”, K. Alemdar (Ed.). *Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar içinde* (23-32), İstanbul: Afa Yayıncılık.
- Kidd, D. (1999). “The Value Of Alternative Media”, *Peace Review*, 11(1), 113-119.
- Knuttila, L. (2011). “User Unknown: 4chan, Anonymity and Contingency”, *First Monday*. 16(10), 1-24.
- Lessig, L. (1995). *The Path of Cyberlaw*. *The Yale Law Journal*, 104(7), 1743-1755.
- Lin, C. C. Huang, Y. C. ve Hsu, J. Y. J., (2014). “Crowdsourced Explanations For Humorous Internet Memes Based on linguistic Theories” *Second AAAI Conference on Human Computation and Crowdsourcing*. 3118-3119.
- Long III, G. P. (1993). “Who Are You: Identity and Anonymity in Cyberspace”, *U. Pitt. L. Rev.* 55, 1177-1213.
- Maddox, R. (2014). *4chan 167 Success Secrets- 167 Most Asked Questions On 4chan- What You Need To Know*, Emereo Publishing.
- Manivannan, V. (2013). “FCJ-158 Tits or GTFO: The Logics of Misogyny on 4chan’s Random–/b”, *The Fibreculture Journal*, (22), 109-132.
- Marx, G. T. (1999). “What’s in a Name? Some Reflections on The Sociology of Anonymity”, *The Information Society*, 15(2), 99-112.
- McChesney, R. W. (2006). *21. Yüzyılda İletişim Politikaları Medyanın Sorunu*, Ç. Çıdamlı, E. Coşkun, E. Usta (Çev.), İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Montiel, I. (2012). “The Transition Towards Persistent Identities”, *The Science In Society Review*, 24-26.
- Mullan, J. (2007). *Anonymity: A Secret History of English Literature*, Princeton: Princeton University Press.
- Nagle, A. (2017). *Kill All Normies: Online Culture Wars From 4chan and Tumblr to Trump and The Alt-right*, Alresford: John Hunt Publishing.
- Olson, P. (2013). *We Are Anonymous: Inside the Hacker World of LulzSec, Anonymous, and the Global Cyber Insurgency*, London: Random House.
- Özmenek, V. (1999). *Medya Terörizm*, Ankara: Tez Yayıncılık.
- Özsever, A. (2004). *Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Papic, M. ve Noonan, S. (2011). *Sosyal Medya: Bir Protesto Aracı*, E. Dünder (Çev.), *Türk Kütüphaneciliği*, 25(1), 165-172.
- Pendergrass, W. S. ve Wright, M. (2014). “A Case Study Analysis Of KnightSec and the Steubenville Rape Case”, *Conference for Information Systems Applied Research ISSN*, Vol. 2167, 1-11.
- Pendergrass, W. S. (2015). “The Yin and Yang of 4chan's Nature”, In *Encyclopedia of Information Science and Technology*, Third Edition. IGI Global, 6810-6817.
- Poole, E. ve Richardson, J. E. (2010). “Introduction”, E. Poole ve J.E. Richardson, (Ed.) *Muslims and The News Media içinde* (1-9), London: IB Tauris.
- Potts, L. ve Harrison, A. (2013). “Interfaces as rhetorical constructions: reddit and 4chan during the boston marathon bombings”, *31st ACM international conference on Design of communication*, 143-150.

- Rains, S. A. ve Scott, C. R. (2007). "To identify or Not To Identify: A Theoretical Model of Receiver Responses to Anonymous Communication", *Communication Theory*, 17(1), 61-91.
- Randall, V. (1993). "The Media And Democratisation In The Third World", *Third World Quarterly*, 14(3), 625-646.
- Rau, M. (1994). "Towards A History of Fanzine Publishing: From APA to Zines", *Alternative Press Review*, Spring/Summer, 10-13.
- Rigby, K. (1995). Anonymity on The Internet Must Be Protected. *Ethics and Law on the Electronic Frontier*. <http://www-swiai.mit.edu/6095/student-papers/fall95-papers/rigby-anonymity.html>, (Erişim Tarihi: 24.04.2018).
- Rodríguez, C. Ferron, B. ve Shamas, K. (2014). "Four Challenges in The Field of Alternative, Radical and Citizens" Media Research. *Media, Culture & Society*, 36(2), 150-166.
- Rosen, L. D. (2007). *Me, MySpace, and I: Parenting The Net Generation*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Sagun, K. (2013). "Internet Memes As An Information Dissemination Tool For Libraries: The Ateneo de Manila University Experience", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 103, 542-550.
- Schwartz, M. (3 Ağustos 2008). "The Trolls Among Us" *The New York Times*.
- Stryker, C. (2011). *Epic Win For Anonymous: How 4chan's Army Conquered The Web*, New York: Gerald Duckworth & Co.
- Suler, J. (2004). "The Online Disinhibition Effect", *Cyberpsychology & Behavior*, 7(3), 321-326.
- Tate, E. (2016). "Challenging Women's Digital Agency: The Frequency of Slut Shaming in Social Media", *The iJournal: Graduate Student Journal of the Faculty of Information*, 1(1), 37-41.
- TDK - Türk Dil Kurumu (2011). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Teich, A. Frankel, M. S. Kling, R. ve Lee, Y. C. (1999). "Anonymous Communication Policies For The Internet: Results and Recommendations of The AAAS Conference". *The Information Society*, 15(2), 1-24.
- Tokath, A. (1979). *Eski Büyücülerden Çağdaş Darbecilere Gizli Örgütler*. Ankara: Gezegen Yayınevi.
- Türk, G. D. (2017). "Sanal Dünyada Linç Kültürü", A. M. Kırık (Ed.), *Medya Çağında İletişim "Sokaktan Ekran, Sanaldan Gerçeğe"*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Vedder, A. (2008). *Responsibilities for Information on the Internet*, K. E. Himma ve H. T. Tavani (Ed.), *The Handbook of Information and Computer Ethics içinde* (339-361), Hoboken: John Wiley & Sons.
- Vatikiotis, P. (2005). "Communication Theory and Alternative Media", *Westminster Papers in Communication and Culture*, 2(1), 4-9.
- Wallace, K. A. (2008). "Online Anonymity", K. E. Himma ve H. T. Tavani (Ed.), *The Handbook of Information and Computer Ethics içinde* (165-190), Hoboken: John Wiley & Sons.
- Wendling, M. (2018). *Alt-right: From 4chan to the White House*, London: Pluto Press.
- Yaylagül, L. (2016). *Kitle İletişim Kuramları. Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yeşiltuna, D. Ç. (2015). "Yeni Bir Katılım Biçimi Olarak Medyatik Topluluklar", D. Ç. Yeşiltuna (Ed) *İletişim ve Medya içinde* (27-44), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yıldız, A. (2017). "İnternet Bağımlılığı İçin Kolaylaştırıcı Bir Faktör Olarak Sanal Dünyada Etik Duyarlılık Azalması", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry* 2017;9 (4), 398-409.
- Zannettou, S., Caulfield, T., De Cristofaro, E., Kourtellis, N., Leontiadis, I., Sirivianos, M. Ve Blackburn, J. (2017), "The Web Centipede: Understanding How Web Communities Influence Each Other Through The Lens Of Mainstream and Alternative News Sources", *2017 Internet Measurement Conference ACM*, 405-417.

Zılhoğlu, M. (2004). “İletişim”, H. Gürgen (Ed.). İletişim Bilgisi içinde (1-14), Eskiřehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

4chan.org, <http://www.4chan.org>, (Erişim Tarihi: 10.03.2018).